

ХАЬИАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАЬИАТА

НЬУРБА

ОГНИ НЬУРБЫ

12+

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Ньурбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

2 марта в Нюрбинском районе побывала представительная делегация Коллегии Минтранса РС (Я), членов Общественного Совета Минтранса РС (Я) и Общественной палаты РС (Я) во главе с 1-м заместителем министра Сергеем Владимировым. Первым делом гости в сопровождении руководителей района ознакомились с ходом реконструкции взлетно-посадочной полосы Нюрбинского аэропорта, на месте обсудили проблемные вопросы.

Далее побывали в музее Дружбы народом им. К.Д.Уткина и передали в дар музею экспонаты - портрет, книги и личные вещи Владимира Михайловича Членова. Владимир Михайлович был весьма уважаемым человеком, руководителем республиканского масштаба. В 1980-х годах он успешно проработал заместителем председателя исполкома районного совета, затем впоследствии возглавлял Министерство транспорта РС (Я), Торгово-промышленную палату РС (Я). Глава района Алексей Иннокентьев, 1-й заместитель министра Сергей Владимиров и директор музея Анна Туманова выступили с теплыми словами о нем. Была организована экскурсия по музею, гости остались очень довольны увиденным.

Затем побывали на асфальтобетонном заводе и Нюрбинском АТП, заслушали информацию руководителей предприятий - ди-

- Актуальная тема -

Обсудили вопросы реконструкции аэропортов, план дорожных работ в улусах "алмазной провинции"

ректора НФ АО "РИК Автодор" Сергея Никифорова и директора АТП Геннадия Игнатъева, обменялись мнениями.

Во второй половине дня прошла расширенная Коллегия Минтранса республики с участием глав и заместителей глав соседних вилюйских районов. Также в заочном формате в работе Коллегии Минтранса приняли участие Представитель РС (Я) при Президенте РФ-1-й заместитель Председателя Правительства РС (Я) Андрей Федотов, министр транспорта и дорожного хозяйства Владимир Сивцев, и другие.

Были рассмотрены план работы Коллегии Минтранса на текущий год, вопросы реконструкции аэропортов республики, организации авиаперевозок в период реконструкции аэропортов, проект Концепции развития малой авиации и авиации общего назначения в республике, план дорожных работ на 2022-2024 гг. в улусах "алмазной провинции" и перспективы развития федеральной авто-

дороги "Виллой", новый порядок предоставления субсидий местным бюджетам из Дорожного фонда РС (Я).

На Коллегии Минтранса также выступили с докладом по дорожному хозяйству и транспортному обеспечению глава Нюрбинского района Алексей Иннокентьев, глава Сунтарского района Анатолий Григорьев и заместитель главы Вилюйского района Никифор Саввинов.

В своем выступлении Алексей Иннокентьев первым делом поставил вопрос финансирования строительства моста через р. Конончан. Проект моста длиной 128 м был разработан ООО "Дальгеопроект" и получил положительное заключение госэкспертизы в 2020 г. Обеспечение круглогодичного движения автотранспорта по данной дороге дает большой мультипликативный эффект развитию 5 населенных пунктов Малыкайского куста.

Во-вторых, разработана программа асфальтирования 10 км

уллиц сельских населенных пунктов, прилегающих к ФАД "Виллой": это с. Сюля, Дикимдя, Антоновка, Нюрбачан, Чаппанда, Маар и Едей на 2022-2025 гг. на сумму 195 млн. руб. с софинансированием с Дорожного фонда РС (Я). Сюлинский, Чаппандинский и Октябрьский наслеги в этом году участвуют в отборе на софинансирование с Дорожного фонда, участвует также район на ремонт МАД "Бысыттах-Малыкай". Руководство района просит в приоритетном порядке рассмотреть вышеуказанные заявки при проведении отбора.

Также Алексей Иннокентьев затронул вопросы субсидирования перевозки пассажиров по водному маршруту Жархан-Малыкай, выделения 2 автобусов для обновления автопарка, продолжения асфальтирования участка между р. Тюкян и р. Марха в 2023-2024 гг. и строительства моста через р. Виллой под с. Кюндядя, строительства авиаплощадок в отдаленных селах.

На Коллегии было озвучено, что Минтранс РС (Я) со своей стороны подписал 2-стороннее

соглашение о взаимодействии с Нюрбинским районом по реализации пилотного проекта по асфальтированию улиц сельских населенных пунктов вдоль ФАД "Виллой". До 2030 г. планируется построить 4 мостовых перехода через р. Виллой: под с. Верхневиллойск, Кюндядя, Устье, Крестях. В текущем году начнется строительство мостового перехода через р. Виллой.

В завершение Коллегии Минтранса состоялось награждение. 1-й заместитель министра транспорта и дорожного хозяйства РС (Я) Сергей Владимиров торжественно вручил нагрудный знак "Почетный работник дорожного хозяйства РС (Я) машинисту экскаватора Нюрбинского филиала АО РИК "Автодор" Геннадию Иннокентьеву, Почетную грамоту - бригадиру ООО "Партнер" Владимиру Николаеву, главному инженеру по дорожному контролю инвестиционно-строительного управления Василию Кучарову и механику Нюрбинского филиала АО РИК "Автодор" Дмитрию Егорову.

Геннадий АНТОНОВ.

- XV съезд женщин Якутии -

Деятельность Нюрбинского района по социальной защите населения поставлена в пример для остальных районов республики

4 марта в Якутске завершился XV съезд женщин Якутии и II Дальневосточный женский форум, посвященный 100-летию образования Якутской АССР и Году Матери в РС (Я). 3 марта заместитель главы Нюрбинского района по социальным вопросам Анна Уларова выступила с докладом "О дополнительных мерах поддержки семей с детьми, установленных на территории Нюрбинского района" на стратегической сессии "Нацпроект "Демография": общественный вклад в будущее страны".

Анна Михайловна ознакомила с муниципальными мерами поддержки семей с детьми, отдельных категорий граждан по улучшению демографической ситуации района и улучшению качества жизни населения. С 2017 г. руководством Нюрбинского района при поддержке Районного Совета депутатов уделяется особое внимание социальной поддержке граждан и семей с детьми.

В рамках реализации муниципальной подпрограммы "Меры социальной поддержки граждан Нюрбинского района на 2020-2024 гг." реализуются следующие мероприятия: 1) Оказание матпомощи гражданам, попавшим в трудную жизненную ситуацию, в т.ч. гражданам, представляющим положительный имидж района. В 2021 г. направлено 6 396 тыс. руб. (аналогичный период прошлого года - 2764094 руб.) гражданам, попавшим в трудную жизненную ситуацию, материальная помощь оказана 302 заявителям (АППГ-130 заявителей).

2) Оказание материальной поддержки гражданам, больным онкологической болезнью. В

прошлом году матпомощь оказана всем подавшим заявлениями 73 чел. на общую сумму 6700 тыс. руб. (АППГ-2952000 руб.).

3) Реализация программы по оказанию единовременной адресной матпомощи отдельным категориям граждан на проведение строительства, капитального ремонта или на благоустройство жилого дома на сумму 200 тыс. руб. За 4 года жилищные условия улучшили 369 семей, в т.ч. ветераны тыла - 153, инвалиды I группы - 145, семьи с детьми-инвалидами - 25, "дети войны" - 45. Эта программа в республиканском конкурсе лучших общественных инициатив муниципального уровня, посвященного 100-летию образования Якутской АССР стала абсолютным победителем и внесена в книгу почета "100 лучших общественных инициатив, к 100-летию Якутской АССР" путем народного голосования. За 4 года реализации данной программы из местного бюджета предусмотрено 70 млн. рублей.

4) Предоставление льготной транспортной карты школьникам г. Нюрба и Октябрьского наслега на маршрутный пассажирский автобус, что дает им право проезда за 5 руб.

5) С 2020 г. в целях поддержки многодетных семей реализуется муниципальный маткапитал "Нюрбинская семья" для семей, родивших 4-го или последующего ребенка на сумму 100 тыс. руб. Сертификаты получила 151 семья на сумму более 16 млн. руб.

В связи с объявлением в РС (Я) Года матери, разработаны и приступят к реализации новые муниципальные меры социальной поддержки семей с детьми:

единовременная выплата приемным семьям в размере 100 тыс. руб. при принятии на воспитание в семью 3-го и последующего ребенка; вручение памятного знака "Доброе сердце" приемным родителям, воспитывающим или воспитывавшим 5 и более приемных детей; оказание единовременной адресной матпомощи 9-ти приемным семьям для улучшения жилищных условий.

Все указанные социальные меры направлены на поддержку семей с детьми, которые оказывают влияние на демографическое развитие нашего района.

В заключение Анна Уларова заострила внимание участников стратегической сессии на возрождение, поддержание и усиление государственной и муниципальной поддержки общественных институтов по созданию новых ячеек общества - новых семей для улучшения демографического положения населения, и сердечно поздравила с наступающим Международным женским днем.

Со стороны всех участников стратегической сессии XV съезда женщин Якутии и Дальневосточного женского форума дана высокая оценка деятельности Нюрбинского района по социальной защите населения. Министр труда и социального развития РС (Я) Елена Волкова поставила в пример для остальных районов республики.

По итогам стратегической сессии был принят итоговый документ для включения в Резолюцию XV съезда женщин РС (Я) и Дальневосточного женского форума.

Собств. информ.

- Тема дня -

Проводится мониторинг цен социально-значимых продовольственных товаров в магазинах г. Нюрбы

По словам тарифного агента ГКУ РС (Я) "Тарифное агентство" (подведомственное учреждение Госкомцен РС (Я) Василия Степанова, каждый понедельник и четверг проводится мониторинг цен в магазинах г. Нюрбы социально-значимых продовольственных товаров. В перечень социально-значимых продовольственных товаров входит 30 наименований.

28 февраля и 3 марта тарифным агентом был проведен мониторинг цен в 7 магазинах города: "Кооператор", "Изабелла", "Смак", "Норма", "Татьянына", "Пятерка", "Для дома". Диапазон цен в них большой, цены на ряд продовольственных товаров заметно отличаются, порой раза в полтора раза. На это влияют сроки завоза продуктов, также зачастую привозные продукты дешевле, чем местные.

Впрочем, можете судить сами: говядина (кроме бескостного мяса) - от 340 до 570 руб., свинина (кроме бескостного мяса) - 350-550 руб., кури (кроме куриных окорочков) - 245-305 руб., масло подсолнечное - 150-240 руб., молоко 2,5% жирности - 80-144 руб., десяток яиц - в среднем 100 руб., сахар-песок - в среднем 100 руб., чай черный байховый (в кг) 400-650 руб., мука - 45-55 руб., рис - 75-94 руб., картофель - 100 руб., капуста - 150 руб., лук репчатый - 60-90 руб., морковь - 170 руб., свекла - 90 руб., перец сладкий - 550 руб., помидор - 400 руб., огурцы - 400 руб., яблоки - 230 руб., мандарин - 230 руб., банан - 215 руб.

Перед тем, как написать статью, я побывал в некоторых других магазинах, ознакомился с

ценниками. В целом можно отметить, что наблюдается некоторый ажиотаж среди населения. В преддверии заметного повышения цен люди стараются впрок запастись продуктами длительного хранения. В четверг возле магазина "Маяк" наблюдалось особенно массовое скопление машин. Утром следующего дня муки, сахара-песка, подсолнечного масла, молока уже не было, но работники магазина пообещали завезти товары со склада. И действительно, днем на прилавках магазина появились подсолнечное масло, молоко. Что касается других магазинов, изменений я не заметил, пока все остается прежним.

В пятницу утром в администрации района прошло рабочее совещание под председательством 1-го заместителя главы района Артура Яковлева. Ситуация по ценам на продукты взята на контроль. Достаточный запас продовольствия в районе имеется. Членами районного Общественного совета будет проводиться мониторинг цен в продовольственных магазинах, ежемесячно каждый месяц будет составляться рейтинг магазинов в зависимости от их цен.

Сегодня правительством страны принимаются меры, чтобы не произошло резкого повышения цены на товары общего потребления и в больших объемах. Как обещают, если и это произойдет, то оно будет постепенно в небольших объемах. В этой связи руководство района призывает население не поддаваться панике и сохранять спокойствие.

Геннадий АНТОНОВ.

– Местное самоуправление –

12 проектов из Нюрбинского района выиграли республиканский конкурс ППМИ

25 февраля состоялось заседание Единой межведомственной комиссии республиканского проекта "Родные города и села" по рассмотрению проектов по развитию объектов общественной инфраструктуры в РС (Я) на 2022 г.

Решением Единой межведомственной комиссии 332 заявки объявлены победителями конкурсного отбора проектов развития общественной инфраструктуры.

жарной безопасности, благоустройства, уличного освещения. Вот список победивших проектов: "Обустройство парка отдыха в местности "Муостаах" с. Малькай"

Марианна Михайлова – победительница конкурса эмблемы Года

Подведены итоги конкурса на разработку официальную эмблему (логотип) Года гражданских инициатив, объявленного в Нюрбинском районе в 2022 г.

Марианну Алексеенну с победой!

Логотип Года гражданских инициатив представляет собой композицию, состоящую из изображения на белом фоне солнца и группы людей.

Геннадий АНТОНОВ.

Сотуртаабыта Ньурба оройуонун хамаандата спорт адаптивнай көрүнгүрүгэр СӨ XIII Спартакиадагыгар 19 улуус кыттыбыттан Чурапчылар кэнилэрэтигэр кыайылаах II миэстэни ылан улахан үөрүү афалла.

Мин тута оройуоннаабы инбэлииттэр уопастыбаларын бэрэссэдээтэлэ А.Е. Алексеевичи кэпсэттим уонна туох да омуна суох эттэххэ, көтөхпүн кыната суоҕум туорайдаата.

Кини кэпсээбитинэн оччолорго көрбөттөр уопастыбаларын бэрэссэдээтэлэ Владислав Николаев оройуон инбэлииттэрин салайарга туруорунарга эписти Александр Еремеевич аккаастаабатах, иннэ ынан 2016 сылтан бу иккис болдоҕор талылан үлэлиир.

– Уопастыбаларга – Ситиһиилэрдин өссө сиэтиһиэхпит

Иаан да кинилэр кыттыылара булгучу баар. Дынгэр, кыттыахтара эрэ дуо – үгүстэр кыайы көтөлүн билэнир бэйэлэрэ эрэ үөрбөттөр, атыттарга олохтон дуохуйуу ылары бэлэхтиир буолаахтара.

тэриллибит, конвекторынан сылыгы быйыл тохтуохтаах, ТЭН-нэ көһөрүү буолуохтаах, смета онгоһуллар, аны туран тэрилтэ дьэтиэн содержанияны оройуон бэйэтигэр ылыммыт.

чим арыый сүөм түһэн ылла диэххэ дуу... Кырдыга, уопастыба үөрэх оройуоннаабы салаатын кытта бу хайысабыта Мария Васильевна Кузьминалыын биригэр үлэлиир, холбур декадалар чэрчилэринэн энгин эбит.

СӨ бырабыыталыстыбата быйыл олунньу ыйга Саха НКХ нөүө 2021 сыллаабы үлэтин отчуоттан баран, аны улустарынан тахан отчуоттаата.

– Отчуот – СӨ бырабыыталыстыбатын отчуота санга көрүгүнэн барда

Көрсүһүүнү улуус ытыктабыллаах баһылыга Алексей Михайлович иилээн-сабаллаан үрдүк таһымна ытта. Отчуоту онгордо бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Никифоров Михаил Викторович, бырабыыталыстыба араас уорганнарын салайааччылары кытаннар нэһиликэниэ туһааннаах ыйытыктарыгар хардардылар.

рын, атыттар тобо туолбатахтарынан сиһилии быһааран биэрдилэр. Мин атын нэһиликтэр тугу ыйытталар, туруорсаллар, кэпсэтэллэр эбит диин, көрсүһүүнү үһүөннэрин иһиттим.

кирибэт түбэлтэттэн, ыт боппуруоһун тумнубатылар. Ыты иити кытаатарын, хаһаайын ыта киһини ытырдабына ыстараап 5 тыһыынчаттан сабаланаар.

мүөннэрин туруорустулар. Биһиги үөрөхпүт бытыгар, ФАП-тары улуус бэйэтин үбүгэр туттарыахтаах. Манна дабатан эттэххэ, Хатыыга быйыл кыһын олунньу 22 күнүгэр үлэбэ кирибит ФАП оннук тутулуубу.

тэбэ 43 тылы бэчээтиир, серфинг уонна дайвинг курдук экстрим спордуна дьарыктанар, гольф оонньоон тэннээбин булбат, планетаны илии айаннаан инбэлииттэри түмэр, санааларын көтөһөн чыпчааллары ыларга үөрэтэр.

Кини "нүһөр санааларга илиигитин уунан бэринимэн, мин атыттардыын тэнгмин, ардыгар кинилэртэн ордуохпун да сөп диин санаанан алайтарын" диэбитин санаан ылыбыт. XIII спартакиадага ядро бырабыытыгар СӨ чемпиона Василина Иванова, сүүрүүгэ чугас эргин тэннээбэ аҕыйах Дмитрий Усов, кэлээскэбэ олонор теннискэй мэлдьи бастыыр Виктор Ефимов, голболы баһылабыттар Арсен Яковлев, Геннадий Винокуров, чабылхай ситиһиилээхтэр Саргылана Назарова, Вилена Ефремова о.д.а. бу этини үлү-маас туоһулулар буолбаат.

Афанасий ИВАНОВ.

Отчуокка былырынныгын накаастартан хаһа хайдах туолбутта-

гин быспакка ытытларын иһин! Көрсүһүү түмүгүнэн нэһиликэниэ СӨ бырабыыталыстыбата ыппыт үлэтин биһиририн эттэ. Оробуочай бөлөх салайааччыта Михаил Викторович бу араас омук дойдуларыттан санкция биллэриллибит ыарахан кэмигэр нэһиликкэ баһылыктара тыа хаһаайыстыбатын онгортон таһаарар бордукусууатын элбэтэргэ, бэйэни бэйэ хааччынар усулуобуйа тэрийэргэ сөптөөх суолу булалларыгар баһа санаатын эттэ.

Мирослава ИВАНОВА, Мэнгэдьэк.

Путин о спецоперации на Украине

Президент Владимир Путин назвал тяжёлым своё решение о проведении военной спецоперации на Украине. Он сказал об этом на встрече с женщинами лётного состава российских авиакомпаний. Слов президента приводит «Интерфакс».

«Вынужден начать, как в таких случаях говорят, с центра поля. Я сказал об этом при начале операции и говорил до того, как было принято это решение, тяжёлое решение без всяких сомнений», — сказал он.

По его словам, ситуация на Украине вышла из-под контроля ещё «после государственного антиконституционного переворота на Украине, который активно поддерживался западными странами».

«Чего греха таить? Они же не скрывают это и прямо сказали, что затратили на это пять миллиардов долларов. Пирожки там горячие раздавали на Майдане, а потом вместо того, чтобы вернуть ситуацию, даже если она вышла из-под контроля, даже если это эксцесс исполнителя... всё равно могли и должны были бы вернуть эту ситуацию в политическое русло», — рассказал президент.

Он напомнил о попытках России мирно урегулировать конфликт с Украиной. Также он напомнил о тяжёлом положении жителей Донбасса.

«Вы сами видите, когда у нас то в одном, то в другом регионе бродячие собаки набрасываются на людей, ранят, даже есть и летальные случаи. А потом <...> мы видим, когда начинают травить этих животных, убивать их, расстреливать. Послушайте, но люди на Донбассе — это не бродячие собаки. От 13 до 14 тысяч человек убили за эти годы, более 500 детей убиты или искалечены. Но что особенно нетерпимо это то, что этот так называемый цивилизованный Запад предпочитает этого не замечать», — сказал Путин.

Президент подчеркнул, что российские военные сражаются на Украине не с мнимой угрозой. По его словам, у Украины есть возможность получить ядерный статус, а «за океаном им помогут», и с этой секунды противником России станет НАТО.

Поэтому Россия не может пройти мимо намерений Киева обзавестись ядерным оружием.

«Вы понимаете, к чему это могло привести или может привести ещё до сих пор? Если это страна НАТО, то в соответствии с договором об образовании этой организации, все другие члены альянса должны поддерживать эту страну в случае военного конфликта, — объяснил он. — Они проводят военные операции на Донбассе, также ползут и в Крым. И тогда мы должны будем воевать со всей организацией НАТО. Это что такое? Последствия понятны или нет? Думаю, что для всех понятны».

По информации президента, против российских военных воюют в том числе неонацисты и боевики с Ближнего Востока.

«Позвонили из правительства, из Киева, вышли на наших военнослужащих: предоставьте коридор для выхода граждан. Конечно, наши тут же отреагировали, тут же даже приостановили боевые действия, смотрели, что происходит. Не выпускают никого, прикрываются, как живым щитом. Кто это? Конечно, неонацисты, — рассказал он о ситуации в окруженном Мариуполе. «Захватили в заложники иностранных граждан в Сумах, Харькове. Согнали на железнодорожный вокзал и держат уже третьи сутки», — привел он другой пример.

Президент рассказал о боевиках из Ближнего Востока и европейских стран, нанятых для устранения российской армии. Боевики применяют джихад-мобили: наполняют автомобиль взрывчаткой и направляют на российских военных.

Подписан закон о мерах поддержки граждан и бизнеса

Президент России Владимир Путин подписал закон, который содержит комплекс социально-экономических мер поддержки граждан и бизнеса в условиях санкций. Документ, который разработали в правительстве РФ, должен защитить национальные интересы страны от недружественных действий иностранных государств и международных организаций, *передает Российская газета*.

Упрощаются разрешительные и лицензионные процедуры, которые регламентируют особенности правового режима при осуществлении закупок товаров, работ, услуг для обеспечения государственных и муниципальных нужд.

Допускает введение моратория на плановые проверки малого и среднего бизнеса в 2022 году, а также на плановые проверки аккредитованных организаций в сфере информационных технологий до конца 2024 года. Чтобы получить статус участника свободной экономической зоны в Крыму организации, зарегистрированной за его пределами, достаточно будет иметь там филиал или представительство.

Путин предложил установить выплаты на детей от восьми до 16 лет семьям с низкими доходами

Глава государства заявил о новой поддержке семей, в частности Владимир Путин предложил установить выплаты на детей от восьми до 16 лет включительно с невысокими доходами. Об этом президент страны сказал в поздравительной речи, посвященной Международному женскому дню.

«Сегодня звучат искренние слова восхищения и благодарности жёнам, мамам, бабушкам, сёстрам, дочерям, подругам за вашу верность, надёжность и поддержку в любых испытаниях».

Со своей стороны государство будет делать всё для поддержки семьи — это наш безусловный приоритет. У нас уже предусмотрены ежемесячные выплаты от государства для беременных женщин и семей с невысокими доходами, где растут дети в возрасте до семи лет включительно. Кроме того, помощь получают родители, которые в одиночку воспитывают детей в возрасте от восьми до 16 лет.

Считаю, что мы должны принять новое решение, — установить выплаты на детей от восьми до 16 лет включительно, подчеркнул, для всех семей с невысокими доходами, поддержать их. Эта мера начнёт

действовать с 1 апреля, а первые выплаты семьи получат в мае», — сказал Путин.

Источник: Кремль.ру

Граждане РФ могут оформить кредитные каникулы

После введения антироссийских санкций парламент 4 марта принял пакет законов о поддержке экономики и граждан в условиях ограничений. В непростой экономической ситуации людям снова дадут возможность воспользоваться кредитными каникулами. Эта мера уже доказала свою эффективность в 2020 году, в разгар пандемии коронавируса. Получить отсрочку, обратившись в банк, смогут те, чей доход за месяц упал более чем на 30 процентов.

Согласно закону, принятому Госдумой и одобренному Советом Федерации 4 марта, заявление с просьбой предоставить каникулы можно подать до 30 сентября 2022 года. Правительство сможет продлить этот срок. При этом сам договор о кредите должен быть заключен до 1 марта 2022 года.

Как ранее отметил спикер Госдумы Вячеслав Володин, такой помощью вправе воспользоваться граждане, малый и средний бизнес, даже если они использовали эту возможность во время пандемии. Получить льготу можно, если ваш доход сократился более чем на 30 процентов за месяц. Кредитная организация вправе потребовать документы об ухудшении финансового положения.

Каникулы касаются всех видов кредитов — потребительских, ипотечных, займов на покупку автомобиля, кредитных карт. Отсрочку можно взять на любой период до шести месяцев. В это время заемщик имеет право не вносить платежи, а банк не будет начислять пени и штрафы. После окончания отсрочки проценты предстоит платить по изначальному графику платежей, а срок кредита продлится на время каникул. Прекратить каникулы или досрочно погасить кредит можно в любой момент, обратившись с заявлением в банк.

Источник: Парламентская газета.

Арабастыйбыт докумуоннар

Кырачаан оҕону билбэт тылыгар үөрэти, умсугутуу, санаҕа, кэрэбэ угуууу улахан үлэттэн тахсар. Учууталлыыр киниттэн айылбаттан ураты дьобур, талаан ирдэнэр.

Ньурбаҕа төрөөбүт уонна үөрэммит Саха сириг бастакы революционердара Степан Васильев, Дора Жиркова, Михаил Мегежекскэй, Спиридон Скобелев тустарынан оройон олохтооҕо бүтүннүүтэ кэриэтэ билэр. Бу чабылхай олобу олобут, олохторун уонна үлэлэрин боростуой норуот дьоллорун иһин анаабыт үтүөкэн дьоннору үөрэх сырдык аартыгар үктэн-нэрбит, олох охсуһуутун, баай араастабыл-тын тустарынан билиһиннэрбит, аан бастаан революционной өйү-санааны үөскөппит кининэн кинилэр учууталлара, омугунан нуучча, Яков Аркадьевич Попов буолар. Кини оччотооҕу Марха үс кылаастаах оскуолатыгар (Ньурба оскуолаты 1914 сылга диэри Марха оскуолаты дэнэр) учууталаабыта. Ньурбаҕа норуот үөрэтирин уонна культуура чөлгүө сайдарыгар үрдүк өнгөлөөх бастыгнан-бастыгнар ааттарыгар кириэр.

Бүтүннү "Арабастыйбыт докумуоннар" рубрикаҕа А. Миронов 1967 сүл бэс ыйын 20 күнүнээҕи "Коммунизм суола" хаһыакка суруйбут ыстатыйатын таһаарабыт.

Яков Аркадьевич 7 оҕолоох ыал улахан уоллара этэ. Төрөппүттэрэ оҕолорун үөрэх-үлэбэ уһуйаллара, толоругас, дьону убаастыыр буола үөрэнэллэрин ирдиллэрэ, кыра айы мөхпөт этилэр. Яков бастаан Дьокуускайдааҕы оҕо приютыгар үөрэммит. Кэнники, 1906 сыллаахха, реальной училищени бүтэрбитэ.

Реальной оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан Яков Аркадьевич аан бастаан революционной хамсааһынна кыттыгыта саҕаламмыта. Ити бириэмэбэ Дьокуускай куоракка сыылкаҕа кэлбит социал-демократтар элбэх этилэр. Кинилэр куорат үөрэнээччилэрин ортотугар кистэлэн "Маяк" диэн революционной куруһуогу тэрийбиттэрэ.

Революционер уонна педагог

Бу куруһуок бастакы тэриллитигэр бизе реальный училище үөрэнээччилэрэ бааллара. Олор истэригэр Яков Аркадьевич Попов. Салайааччылары Маркс, Энгельс үлэтин ырыталлара, Арасыйыаҕа буола турар классовой охсуһуу туһунан кэпсиптэрэ. 1906 сыллаахха В.И. Ленин таһаарар "Искра" хаһыатын кытта билсиспиттэрэ.

Реальной училище кэнниттэн Я.А. Попов үрдүк үөрэххэ кириэх баҕалаах собуруу барбыта. Ол эрээри баҕата туолбакка дойдутугар төннөн кэлбитэ уонна 1908 сыллаахха Ньурба улууһугар учууталынан аанаммыта.

Баттаммыт-атабаастаммыт үөрэх диэнтэн маппыт саха оҕолорун үөрэтэ, Ньурбаҕа атыннан икки нэдиэлэ айаннаан, атырдыах ыйыгар тийэн кэлбитэ. Эргэрэн суулаары турар дьыэ биир хоһугар түөрт группа оҕолоро үөрэнэллэрэ. Кинини кытта кэккэлэнэ турар хоско пансион оҕолоро олорор этилэр. Яков Аркадьевич оскуола остуораһын кытта дьыни үөрэххэ кириэрэгэ бэлэмнээбитэ, пансионна быс-

тар дыаданылар оҕолорун ылбыта. Бастакы группа Дора Жиркова, Мэгэдьэктэн Михаил Ксенофонтов (Мегежекскэй) уонна Спиридон Скобелев үөрэнэ кирибиттэрэ. Дора уонна Миша олус дьобурдаах, кыһалымыта оҕолор этилэр. Ол да иһин кинилэр наар туйгун сыанаҕа үөрэнэллэрэ.

Яков Аркадьевич Поповка Саха АССР үтүөлээх учуутала Меркурий Михайлович Таюрский эмиз үөрэммитэ. Кини бэйэтэ үөрэммит сылларын туһунан бу курдук ахтар:

- 1911 сыллаахха мин оскуолаҕа кириэрбэр отучча оҕо үөрэнэрэ. Кинилэри Я.А. Попов 4 группа арааран үөрэтэрэ. Д. Жиркова, М. Мегежекскэй, С. Скобелев оскуоланы бүтэрэри сылдьаллара. Олортон Миша Ксенофонтов (Мегежекскэй) ордук чоҕуо, сыты-хотуу этэ. Сорох түбэлтэлэргэ Миша мэниктиирин даҕаны сөбүлүүрэ, олус дьобурдаабын иһин Яков Аркадьевич кинини элбэхтик бырастыы гынара.

Оскуолаҕа үөрэти ангардас нуучча тылынан ытыллара. Онон нууччалыы билбэт саха оҕолоро үөрэнэллэригэр ыарахан этэ. Яков Аркадьевич тыа сириттэн кирибит үөрэнээччилэри кытта дыаныһан туран, иллэн бириэмэтин харыстаабакка дьарыктанара. Пансионна олоор оҕолору кытта уруок кэнниттэн эбии дьарыктанара, араас куруһуоктары тэрийэрэ. Оччотооҕу оҕолор бэйэлэрэ нууччалыы литературнай хаһыаты таһаараллара. Манна оҕолор суруйбут хоһооннору, кэпсээннэрэ, нуучча суруйааччыларын айымныларыттан быһа тардылары таһаараллара.

Революционер уонна педагог саха оҕолорун инники кэскиллэрин туһугар тугун да харыстаабат этэ. Оскуола бастыг үөрэнээччитэ Миша Мегежекскэй үөрэбин бүтэрэн, салгыы үөрэнэригэр кини элбэх сыратын ууран, улус тойотторуттан көрдөһөн, үп тэрийэн көмөлөспүтэ. Кинини кытта биригэ Дора Жиркова эмиз үөрэххэ барбыта.

Саха сиригэр "Маяк" диэн ыччат бастакы революционной куруһуогун чилиэнэ Я.А. Попов үөрэппит оҕолоругар револю-

ционной өйү-санааны куруук ингэрэрэ. Ол да иһин кини үөрэппит оҕолоруттан саха сирин бастакы революционердара Степан Васильев, Дора Жиркова, Михаил Мегежекскэй, Спиридон Скобелев, Петр Габышев, Саха сирин бастакы комсомола Кеша Санников уонна да аыттар итиллэн тахсыбыттара.

Степан Васильев ордук учууталын Я.А. Попову куруутун туһулаһара, сылаас тылларынан ахтара. 1923 сыллаахха Москваҕа Яков Аркадьевич кэргэнэ Евдокия Иннокентьевна кэлбитигэр "кини тугу көрүүн баҕарарын барытын көрдөр, кэрэ-бэлиэ миэстэлэргэ сырытыннартаа, биһиги кини үөрэнээччилэрэ киниэхэ төлөммөтөх улахан изэстээх дьоннорбут. Онон, баһаалыста, бириэмэбин харыстаабакка көмөлөс" диэн соруудахтаабытын уонна ол соруудаҕы толорбутун ол кэмнэргэ Москваҕа Илинги дойдулар үлэһиттэрин Коммунистической университетигар үөрэммит Н.Г. Рысаков ахтар.

Сэбиэскэй былаас сылларыгар Яков Аркадьевич күүһүн-күдэбин, билиитин Бүлүү уокуругар норуот үөрэтиритэ сайдарыгар биэрбитэ. Ол эрээри кини аан бастаан Куочайга аһыллыбыт бааһынай ыччат оскуолатын базатын хаҕатыгыта, кинини улаатыннарарыга үлэтэ ордук кэрэксиллээх. Норуот үөрэтиритигэр бастыг, элбэх уопуттаах үлэһитин учуоттаан, Норуот үөрэтиритин Комиссията 1929 сыллаахха Яков Аркадьевичи инспекторынан анаабыта. Бу үлэтигэр кини 1933 сыллаахха диэри үлээбитэ.

Яков Аркадьевич Попов саха норуота ыар батталтан уһуктуутугар, сырдыкка, үөрэххэ тардыһытыгар элбэх үтүөлээх кининэн буолар. Степан Васильев, Дора Жиркова, Михаил Мегежекскэй уонна да атын кини үөрэппит оҕолорун килбиэннээх олохторо - үлэтин үтүө түмүгүн кэрэ-һиттэрэ буолар.

Хаартыска Н.Т. Степанов аатынан Чаппандааҕы фольклорнай-литературнай тумэл салайааччыта Сидорова Т.Д. пуондатыттан.

Архыып 40-с пуондатыттан бэлэмнээтэ муниципальной архыып сэбиэдиссэйэ Н.К. ГЕРАСИМОВА.

Ньурбатаабы ГТАС дьэитигэр Күндээд нэһилиэгини олохтоохторо Василий Иванович, Екатерина Егоровна Кононовтар бэл буолан олохтоохторо 50 - кыһыл көмүс, итинэн 40 снл эйэ дэмнээхтик олохтор элбэх олохтор Борис Петрович, Альбина Проконьевна Спиридоновтар дьэиэ кэргэннэри рубли-

новай сыбаайбаларын үөрүүлэх бэлиэтэниигэр улуус дьаһалтатын дьэиэ кэргэн уонна социальнай боппууоска отделын сүрүннүүр исписэлиинэ Евгения Кириллина, "Күндээд нэһилиэгэ" МТ баһылыга Яков Евгеньевич Замятин үөрүүлэх тэрээнигэ кытыннылар, эбэрдэ истинни анаатылар.

Кыһыл көмүс, рубиновой сыбаайбалар бэлиэтэниилэр

Судаарыстыбаннай турук аактатын суруйуу Ньурба оройуоннаабы салаатын салайааччыта А.И. Алексеева Күндээд нэһилиэгин олохтоохторун Василий Иванович, Екатерина Егоровна Кононовтар бэл уон снл анараа өттүгэр 1972 сыллаахха бэл буолан Оньуөскэ саахсаламмыттарын, бэл аҕата, ийэтэ бэйэлэрин холбурдарынан дьонун, мааны оҕолору иитэлээн таһаарбыттарын туһунан билиһиннэрдэ. Кыһыл көмүс сыбаайбаларын, кыһыл көмүс кинигэбэ кэргэнни буолуу туһунан сурукка кирибиттеринэн эбэрдэлээтэ.

1982 сыллаахха кулун тутар 2 күнүгэр, 40 снл анараа өттүгэр эдэркээн уоллаах кыыс, кэргэнни буолуу докумуонун туппут Борис Петрович, Альбина Проконьевна Спиридоновтары бэл буолан олохтоохторо рубиновой сы-

баайбаларын итиитик-истинник эбэрдэлээтэ. Үлэ бэтэрээннэ-рэ Борис Петрович, Альбина Проконьевна олохторун тыа хаһаайыстыбатыгар анаан үлэлээн кэлбит, нэһилиэк уопастыбаннай олохтор көхтөөх кыттааччыларынан буолалларын бэлиэтээн туран, үөрүүлэх түгэнгэ сыбаайба кинигэтигэр илии баттатта.

Улуус дьаһалтатын дьэиэ кэргэн уонна социальнай боппууоска тарга отделын сүрүннүүр исписэлиинэ Евгения Кириллина улуус баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев илии баттааһынаах эбэрдэ суругу үөрүүлэх быһыга-майгыга туттартаата.

Күндээд нэһилиэгин баһылыга Яков Евгеньевич Замятин биер дойдутаахтарын Василий Иванович, Екатерина Егоровна Кононовтары кыһыл көмүс, Бо-

рис Петрович, Альбина Проконьевна Спиридоновтар рубиновой сыбаайбаларынан эбэрдэлээтэ, чэгиэн доруобуйаны, тус олохторугар нус-хас олобу баҕарда.

Күндээдэттэн Ананьев Александр ылбаай ырыаны бэлэхтээтэ.

40 сылларын, рубиновой сыбаайбаларын бэлиэтэбик Спиридоновтар дьэиэ кэргэннэри аҕа баһылыга Борис Петрович олус үчүгэйдик чиэстээбиттерин туһунан бэлиэтээн эттэ. Түгэннин туһунан, улуус баһылыгар Алексей Михайлович Иннокентьевка, нэһилиэктерин баһылыгар Яков Евгеньевич Замятинга, үтүө тэрээни тэрийбит ГТАС дьэитин үлэһиттеригэр махтаналларын биллэрдилэр.

Антонина СЕМЁНОВА.

— Култуура сэнуннара —

Сааскы мичээрдэр быыстапка

Аан дойдутаабы Дьахтар күнүгэр анаан Ньурба куорат дьахталларын сэбиэтэ тэрийиһилэринэн куорат олохтоохторугар анаан үгэскэ кубулуйбут "Сааскы мичээрдэр" быыстапка-дьаарбанка тэрийэн ыйтта.

"Ньурба куорат" дьаһалтатын баһылыга А.И. Иванов үөрүүлэх быһыга-майгыга быыстапканы аста, быыстапка кыттылаахтары, Ньурба куорат кэрэ ангардарын Аан дойдутаабы Дьахталлар бырааһынньыктарынан эбэрдэлээтэ. Куорат баһылыгы солбуйааччы М.К.Куличкина, куорат дьахталларын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ М.О.Николаева быыстапка кэмизэр тыл эттилэр.

Быйыл САССР тэриллитэ 100 сылыгар анаан сахалыы танһаы пропагандалааһынна куорат олохтоохторо, Ньурба куорат дьахтар Сэбиэтин чилиэниэрэ Лидия Ивановна Михайлова, Галина Дмитриевна Фёдорова саха танһаыгар дефиле тэрийэн ыйтылар.

Ньурба куорат дьаһалтатын баһылыгы исписэлиинэ Н.А. Иванова Ньурба куорат дьахтал-

ларын Сэбиэтигэр, чуолаан дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр Майя Олеговна Николаева уонна куорат дьаһалтатыгар өйөбүл буолар актыбыыстарга Лидия Михайлова, Галина Фёдорова куорат дьаһалтатын аатыттан махтанарын биллэрдэ.

Дьахтар үлэлэх буоларыгар анаан үлэ вакансиятын дьаарбанкатын улуустаабы нэһилиэниэ Дьарыктаах буолуу киинэ хас сылын аайы тэрийэн ыйтарын туһунан улуустаабы нэһилиэниэ Дьарыктаах буолуу киинин салайааччыта Сахая Максимовна Столярова этэр.

Бүгүнгү тэрээнигэ куорат иһигэр баар тэрилтэлэр: Ньурбатаабы техникскай лиссиэй, улуустаабы үөрэбири салалтатыттан, киин балыһа, ветеринария, Ньурбатаабы көтөр фабрика, "Туймаада" ырыһаак, "Сага" Аты киинэ, Ньурбатаабы техникум, улуустаабы ИДМ, Кырдыабастар олохтор интернат-дьэилэригэр бэрэстэбиитэллэр үлэ миэстэтин таһаарыһа кытыннылар. Дьарыктаах буолуу киин исписэлиинэ Корякина Елизавета

Ивановна үлэтэ суох дьахталларга анаан "Техника успешного трудоустройства" мини-семинар ыйтта. Үлэтэ суох олохтор ийэлэр оҕолоро "Мамочка любимая моя" уруһуй быыстапкатыгар кытыннылар.

Быйыл СӨ Ил Дархана Ийэ сылын биллэрэн, инникитин ийэлэргэ аналаах араас тэрээнинэр буолуохтара.

Ааспыт сылаагы көрдөрүүнэн Ньурба улуунугар 1436 үлэ көрдөөччүлэртэн 637-тэ дьахталлар буолаллар. Сыл бүтүүтэ 416 киһи учуокка турбуттун дьахтара - 183 (44%). 505 киһи үлэ миэстэтин булбуттартан 234 дьахталлар (46%) үлэ миэстэтинэн хааччылынылар. Ордук үөрэбири салаатыгар учуунал, доруобуйа харыстабылыгар быраас идэлэригэр, аты киинэригэр атыһыт, техникскай үлэит миэстэлэрин туоһулаһаллар.

Бэйэлэрин дьыалаларын астыан баһалаахтарга ОПД (основа предпринимательской деятельности) космолог, массажист, биекэр, мл.мэдиэстэрэ куурустары ыйтабыт.

Быыстапка кыттылаахтара араас дьэркээн онгоһуктарынан кыттаннар дьон сэнээриитин ыллылар.

Улуустаабы "Мой бизнес" киин резиденэ Павлова Юлиана кырачаан оҕолорго анаан анал матырыйаалынан тикпит үлэлэринэн быыстапкаба кытынна. Юлиана этэринэн балаһан ыйтан киингэ мастарыскай аһан резидент быһытынан үлэтин саһалаабыт. Ол иннинэ дьэитигэр олохтор дьарык онгостон кырачаан

оҕолорго анаан сахалыы танһаы тигэрин этэр.

Кэрэ ангардар хааччак кэмизэр онгорбут үлэлэрэ уратытык, сонундук көһүннүлэр. Уһун тохтобуллар кэннилэриттэн ыйтыллыбыт "Сааскы мичээрдэр" быыстапка-дьаарбанка быйыл бастакынан ыйтылынна. Кэлэр өттүгэр дьахталларга, ийэлэргэ аналаах быыстапкалар саһанан баһаарта турдаба.

Антонина СЕМЁНОВА.

Кулун тутар 8 күнүгэр Чуукаардаабы Егор Михайлович Поликарпов аатынан "Эйгэ" нуруот айымньытын уонна спорт киинигэр Аан дойдун дьахталларын күнүгэр аналаах бэрт сэргэх тэрээнин буолла. Манна кириэти кытары "Ийэ сылаас илиитинэн" - кыбытыктаах тиги, сизиринэн хатайдаан, сизлинэн онгоһуктар быыстапкалар тутта киһи болҕомтотун тардар. Итини таһынан туттаах, туруу үлэһит дьахталларга аналаах кинигэ быыстапкага турбут.

Бу киһэ дьин бырааһынньык буоларын туоһулурудуу кэлбиттэри барыларын быһахтаах чороонунан айах тутан көрсүү соһуччу үөрүү буолла. Үөрүүлэх чаас оскуола орто сүһүөх кылаастарын оҕолорун ийэбэ аналаах хотоонорунан уонна баһылык солбуйааччыта Т.Н.Афанасьева эбэрдэ тылыннан саһаланна.

Ол кэннэ нэһилиэккэ саһа тэриллэн үлэлээн эрэр түмсүүлэри билиһиннэрэн сүрэхтээһин буолла. Ол курдук бибилэтиэкэр Клавдия Андреева "Кэрэли" - эдэр ийэлэр, Надежда Казакова "Көмүс куорсун" - хоһоон айар дьобурдаахтар түмсүүлэрин билиһиннэрдилэр. Бырааһынньыктаабы бырагыраама сүрүн тоһобото "Супер-бабушка" - үс түһүмэхтээх көрдөөх күрэх мустубуттар биһиллэрин ылла. Манна биез түөлбэттэн биридии эбээ кыттан Супер-эбээ аатын былдыастылар. Бастакы "муси-пуси" түһүмэхкэ кыттааччылар бары глянцевай муода сурунаалыттан түспүт курдук элегантнай дама буолан тах-

Кэрэ ангардарга анаммыт сынньалан киһэһэтэ

сан дефиледаатылар. Муодунай моделлартан туох да итэбэһэ суох туттан-хаптан, хааман-сиимэн көрөөччүлэри астыннардылар.

Иккис "Я - фотомодель" этапка биридиэлээн таһан хаартыскаба түһэрээччи иннигэр ким хайдах сатырынан араас позаларга туран фотосессиялаатылар. Бу да сырыһа бэрт үөрүйэхтик араастан туттан-хаптан камера иннигэр позируйдаатылар.

Түмүктүү түһүмэххэ тас дойдуттан кирибит ычакка киэнник тарһаммыт субкультуралар танһа-

тарын танһан таһан, үгкүүлээн көмүскээбиттэрэ олох ураты, көһүпэтэх өттүттэн көстүү буолан көрөөччүлэри сэргэхситтэ.

Түмүккэ Елена Яковлева (Коскил түөлбэ) - "Весёлая бабушка"; Аида Данилова (Алгыс) - "Артистичная бабушка"; Эльза Семёнова (Сэргэ) - "Энергичная бабушка"; Вера Кириллина (Кэнчээри) - "Обаятельная бабушка" номинациялары ыллылар.

Варвара Казакова (Эбэ) - "СУПЕР-БАБУШКА" анал ааты ылан кыайыһа буолла. Курэби,

түөлбэ айыттан биридии эр киһи дьүүлүүр сүбэбэ олохтор сыаналаатылар. Кыттыбыттар бары грамоталарынан уонна сыаналаах бириистэринэн наһарадаланнылар. Эбиитин сыанаба түспүт хаартыскаларын тутта таһааран бэйэлэригэр бэлэх ууннулар. Ону таһынан нэһилиэк бары тэрилтэлэрин эр дьонун уонна "Модун" эр дьон түмсүүтүн ааттарыттан тыһнаах тыюлпан сибэккиллэри бэлэх ыллылар.

Түөлбэ салайааччылары кыттааччыларыгар махтанан, эбэрдэ-

лээн бэйэлэрин сэмэй бэлэхтерин туттардылар. Күрэх түһүмэхтерин быһыһагар кулууп үлэһиттерин музыкальнай эбэрдэлэрэ киһэһи олус киэрэттэ. Ити кэннэ РЭС үлэһиттэрэ эр дьон суох тэрилтэлэргэ, почта уонна ветеринария дьахталларыгар, ЖКХ-лар оҕо уһууаанын үлэһиттеригэр миннигэс тууртары туттаран үөртүлэр. Кэлбиттэр сонун тэрээһинтэн доһуһа сынньанан тарһастылар.

Надежда КАЗАКОВА.

— Култуура нэһилиэстибэтин сыла —

Москубаҕа быыстапкаҕа кыттыбыппыттан киэн туттабын

Олунньу 5 күнэ - СӨ норуот маастарын күнэ. Бу күнүргэ Дьокуускай куоракка А.Е.Кулаковскай аатынан култуура киинигэр "Якутия мастеровая" быыстапка тэриллэн ытыгылына. Быыстапкаҕа 300-тэн тахса Саха сиригэр маастардар, ол иһигэр 13 регионнартан: Красноярскайтан, Чукотскай Автономнай уокуруктан, Камчаткатын, Магадантан, Бурятиятан, Алтайтан уо.д.а. кэлэн быыстапкаҕа кытталлар. Хас биридди маастар кэрэбэ сыстыгыта быыстапкатын көстөр.

иккис дойду онгостон олохсуйан олорор.

Оскуолаҕа үөрэнэр кэмнэригэр үлэ уруогар фартук, дьууппа, быһаһапкаҕа үөрэтэллэрин туһунан этэр.

- Тыа сиригэр тас үлэбэ наадалаах таҥаһынан үтүлүк буолар. Эдьийим Тамара Егоровна Федорова үтүлүк тигэргэ үөрөппитэ, ол быһыгар кыралаан бэйэбэр таҥас тиктэр этим, - диэн кэпсир.

2016 сыллаахха ватсапка куйаар ситим нөҥүө таҥас кырадаһынынан кыбытыктаан тигии бөлөбөр санга саҥа саҥааҕыларга анаан Анисья Петровна Старостина-Сайбы Кута үөрөппитэ. Тигиилэрбитин ытан көрдөрөр этибит, кини биһиэхэ сүбэ-ама

биэрэрэ. Иннэликтэн саҥалаан, чаппараах тикпиит.

2020 сыллаахха култуура Департаментын сүрүннүүр исписэлиһэ Наталья Федотовна Трофимова сүбэтинэн ат толору сэмэбин тигэн бүтэрбитим. Саамай үөрүүлээх түгэнинэн 2020 сыллаахха Ньурба улуһун норуот маастарын аатын ылым буолар.

Пандемия иннинэ Ньурба куорат Партизанскай түөлбэтин олохтоохторугар, Ньурбатааҕы техникэскай лиссэйгэ, 2 №-дээх оскуолаҕа, Н.И.Харитонов аатынан "Кыталык" култуура дыбарыаһын иһинэн үлэлиир "Дьобур" куруһуокка, Антоновкатааҕы "Түһүлгэ" норуот айымньытын киинигэр маастар-кылаас ытылаабытым.

Улуустааҕы култуура Департаментын иһинэн үлэлиир "Арыллы" түмсүүгэ баарбын. Худуоһунньуктук, паннолар ааптардараммос Прокопьевич Давыдов, салайааччыбытынан Галина Дмитриевна Федорова буолаллар. Уон Далбар Хотун мустан үс панно тиктибит. Үлэбит сыаналанан, тикпит панноларбыт Арассыыйа тэбэр сүрүбэр быыстапкага турбуттан, бэйэбит Москубаҕа быыстапкага кыттыбыппытыттан астынабыт.

Түгэнинэн туһунан "Ньурбакаан" НКО түмсүү (сал. Николаева А.А.), биһигини Москубаҕа арыалаан илдьэ сылдыбыт Светлана Семёновна Степанова "Арыллы" түмсүүм аатыттан махталбын тиэрдэбин.

Бу ааспыт Аан дойдутааҕы Дьахталлар күннэринэн кэрэ аңардары эбэрдэлиибин. Доруобуйаны, айар үлэбитигэр ситиһилэри, дьолу баҕарабын.

Антонина СЕМЁНОВА.

— Култуура сонуннара —

"Көмүс саас" Далбар Хотуна-2022"

"Саһаам сабын ситимнэрэ, Саһарҕалаах кустуктара, Сарданалаах уөрүүлэрэ, Саһал ийишим ымыылар Саха кэрэ анаардара Саһам Далбар хотуттара" Николай Чуор.

Чэбдик ыраас салгыннаах сааскы маннайгы бырааһынньыгы дьахталлар Аан дойдутааҕы күннэрин көрсө, Саха сиригэр Автономия тэриллибитэ 100 сылынан, Ийэ сылынан, улууспуту-

гар култуура тэриллибитэ 100 сылыгар ананан чабыл уоттаах Чаппанда нэһилиэгэр алта нэһиликтэн сэттэ кыттааччы кэлэн "Дьобур" норуот айымньытын дьэитигэр "Көмүс саас Далбар Хотун-2022" күрээскэ кэлэн кыттыыны ылылар. Тыа сиригэр үлэни өрө туһут, чачы дууһаларынан ыал буолан, оҕо төрөтөн, сүөһү-сылгы ииттэн олорор ээримэ дьэ ийиэхсиртэрэ, Алаһа дьэ аанһаллара, дьэ туттаах хаһаайкалара ыаллар ийэлэрэ, эбэлэрэ бу күн

кэлэн кыттан сэргэхситилэр, санааны көтөхтүлэр, сааскы үөрүүнү бэлэхтээтилэр.

МТ баһылыга Бухолов Краснослав Григорьевич сааскы маннайгы бырааһынньыгынан эбэрдэтин тиэртэ. Күрээскэ кыттыыны ылылар: күн тахсар Күндээдэ сириттэн Борисова Розалия Васильевна, маанылаах Маар нэһилиэгиттэн: Спиридонова Лидия Николаевна, Лазерева Пелагея Ильинична, өнг буордаах Өнгөлдөбөтөн Филиппова Мария Егоровна, Антоновкаттан Шестакова Валентина Николаевна, ньургун, туйгун дьоннордоох Ньурбачаантан Николаева Елена Григорьевна, чабыл уоттаах Чаппандаттан Оппудонова Розалия Дмитриевна.

Күрээс биэс түһүмэбинэн ытыгылына: "Бэйэни билиһинэри", "Сөбүлүүр дьарык", "Саха мааны сандалыта", "Сизэнэри - симэхтэри" - (сизэнэрдийн дьарык) видеонан, "Кэрэ көстүү". Күрээби биллэн туран дьүүлүүр сүбэ быһаарар, күрэхпит сүрүн

уратыта диэн "Дьүүлүүр сүбэ" бу сырыыга барыта эр дьоннор буолулар; Чаппанда МТ баһылыга Бухолов К.Г., "Сааскылаана" оҕо саадын төрдүс категориялаах, Тарбаахан оскуолатын ааспыт повар Михайлов П.Н., СӨ култуура-тын туйгуна, Түмүк нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Алгысчыт Попов И. - Саха Уйбаан.

Биэс түһүмэхтээх күрэх үрдүк тэрээһиннээхтик ааста. Кыттааччылар бары бэлэмнэнэн кэлбиттэрэ хараха бырабыллар, бары да талааннаах, дьобурдаах эбиттэр. Күрээс түмүгүнэн манньк анал ааттар олохтоннулар: "Намыына саас" - Шестакова Валентина Николаевна (Антоновка), "Күбэйэ саас" - Лазерева Пелагея Ильинична (Маар), "Талба саас" - Николаева Елена Григорьевна, (Ньурбачаан) "Эрчимнээх саас" - Оппудонова Розалия Дмитриевна (Чаппанда), "Муударай саас" - Филиппова Мария Егоровна (Өнгөлдө), "Алгыстаах саас" - Борисова Розалия Васильевна (Күндээдэ). Күрээс кыайыылаабынан,

"Далбар Хотун - 2022" үрдүк ааты ылла Маар нэһилиэгиттэн Дьоруой ийэ Спиридонова Лидия Николаевна.

Күрээби иилээн-саҥалаан ыгыта уус-уран салайааччы Саргылана Семенова, бэйэлэрин сэмэй ырыаларынан кизэргэттилер: Алена Иудина, Мария Оппудонова, Альбина Платонова, "Эйээрэ" дьахталлар ансамбыллара, Камелия Яковлева, Тимофей Шестаков, Таисия Михайлова, Антоновка орто оскуолатын I кылааһын үөрэнээччитэ Ньургуйа Егорова.

Бары кэлэн кыттыыны ылбыт күрэхпит маанылаах Далбар Хотуттарыгар, күүс-көмө буолбут ырыаһыттарыбыгар, дьүүлүүр сүбэбэ улахан махталбытын тиэрдэбит. Баҕарабыт уһун, дьоллоох олобу, чэгиэн доруобуйаны, баҕа санаабыт туоллун, бу тэтимгитин ыһыктыбакка куруук манньк көхтөөх буолун, сизэнэргитин кытта үөрүг-көтүг, олоххо ситиһилээх буолун.

"Ойуу-бичик, оһуор дьарҕаа түһэрэн" Саха дьахтара иннэтин-сүүтүгүн тутта да иштэнээн, Эр киһи өтүйэтин, эрбиитин, сүгэтин тутта да уус....

"Ойуу-бичик, оһуор дьарҕаа түһэрэн"

Кулун тутар 6 күнүгэр Чаппанда нэһилиэгэр "Дьобур" норуот айымньытын дьэитигэр Арассыыйа норуот искусствотын уонна норуот төрүт үгэстэрин, тылынан уус-уран айымньыларын үйэтити сылыгар уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр ийэ сылынан, Саха сиригэр Автономия тэриллибитэ 100 сылынан, Ньурба оройуонугар култуура төрүттэммитэ 100 сылыгар аналлаах "Ойуу-бичик, оһуор дьарҕаа түһэрэн" диэн ааттаах нэһилиэкпит тарбахтарыгар дьобурдаах, кэрэни айааччы, дьарыктаах дьоннорбут илиинэн оһууктарын быыстапкалара дьон көрүүтүгэр туруорулунна. Манна элбэх араас оһууктар, кылтан, сиэлтэн, оһуоруу, быысабай, джутовой техникаттан, кыбытык тигиилэр, аппликация уонна да атын көрүгүнэринэн кыттыыны ылылар: норуот маастара Данилова Акулина Дмитриевна кыл-сиэл оһууктара, ат кизэргэлэ, түүтэн оһууктар, Егорова Зоя

Васильевна күрүчүгүн баайылары, араас иистэрэ, Филиппова Маргарита Васильевна кыбытык тигиилээх сахалы таҥастара, араас техниканан оһууктара турдулар. Саҥа кытыннар: Николаева Валентина Никитична, джутовой оһуугунан дьарыгыгар, Додохова Розалия Николаевна кыл-сиэл сэлэппэлэрэ, дэйбиридэрэ,

Ефимова Ираида Семеновна оһуруонан оһууктара, кизэргэлэрэ, Иннокентьева Наталья Анатольевна панно аппликациялар ордук дьон болдомтотун тартылар. Бары кыттааччыларга МТ баһылыга Бухолов К.Г. махтал суруктары уонна харчынан бириэмийэлэри үөрүүлээх түгэнгэ туттарда. Бары быыстапкага кыттыыны ылбыт дьоннорбутугар махталбытын бил-

лэрэбит, эһиги айар талаангыт, дьобургут өссө да сайдан-кэнээн истин, араас оһууктары, өссө да сананы айан-тутан онгон дьон көрүүтүгэр, инникитин да таһаара тураргытыгар баҕара хаалабыт.

Елена ТИМОФЕЕВА, библиэтиэкэр. Чаппанда.

- Ийэ сыла -

Мин бүгүн Бордонг нэһилиэтин биир мааны ыалын туһунан кэпсэхпин баҕардым. Вера Григорьевна Соловьева, Фрол Константинович Саввинов ыал буолан, оҕуруу төрөтөн, саха сирин быһыытын сыбаайба тэрийэн, бэйэ-бэйэлэрин өйдөһөн-өйөһөн олоһу тутар кулун тутар 4 күнүгэр орубуна 50 сыллара буолла.

Бу үтүө-мааны күннэринэн истинг эбэрдэбин тиздэбин, этэнгэ буолууну баҕарабын.

Вера Григорьевна Нам улуунун Үөдэй нэһилиэгиттэн төрүттээх, 1968 сыллаахха Омскайдаабы тыа хаһаайыстыбатын институтун ситиһиилээхтик бүтэрэн, Ньурба оройуонун "Степан Васильев" аатынан сохуоска инженер-гидротехнигынан, тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэтин наарааһынынан ананан үлэли кэлбитэ. Онтон Маалыкай дьон ааттаах сир баарын истибэтэх эдэр кыыс, табаарыс тынан 10-ка үөрэнэр балта Маалыкай атырдыах ыйыгар Маалыкай дьон сирин булан, уһун-унньуктаах үлэтэ саҕаламмыта.

Ол саҕана өрөспүүбүлүкэбэ биллэр Ленин уордыаннаах, биһиги билигин да уоспуттунан түһэрбэт, ытыктыыр-убаастыыр киһибит Николай Иванович Прокопьев үөрэ-көтө көрсөн, дьыстигэр 10-ка күн хоннорон, онтон үчүгэй ыалы булан олохтообута. Онтон 2 сылынан саҕа квартира тутулуубутугар дьэ булан, сүбэлээн-амаалан үлэлэппитэ дьон Вера Григорьевна истингник ахтар.

Эдэр кыыс кэлэн үлэ үөһүгэр

Үбүлүөйдээх ыалларбар

түһэн 1970 сылга күһүөрү 5 отделение сири, Хатыы, Маалыкай, Малдыаҕар, Чуукаар, Өгөлдөө сири барытын кэрийэр. Онно дулҕаны суох онгорор бастакы сорук турбута. Ол иһин бырайыак онгортон Сельхозтехника, ММС (Машинно-мелиоративная станция) көмөтүнэн кыһын улахан тыраахтырдарынан дулҕа ыраастаммыта. 4-5 сыл иһигэр 5 отделение участкаларыгар 5000 тахса гектар дулҕа ыраастаммыта. Малдыаҕар отделениетыгар Таланда уунан халытар ситимин Вера Григорьевна бэйэтэ изыскательскай үлэтин ыытан дьон билиитигэр таһаарбыта.

Хайҕаллааҕа дьон оҕолоругар,

сиэннэригэр, бар-дьонугар төрүттэрин-уустарын билиһиннээр 2 кинигини таһаарда. Бу эмиз кырата суох үлэ буолар, хайҕаллаах дьыала.

Вера Григорьевна спорка, уопастыбаннай олох үөһүгэр сылдыбыта, олоһун аргыһын Фрол Константинович Саввинов манна көрсүбүтэ. Эдэр дьон биригэ волейболлуу, теннисты сылдыан билсэн, доҕордоһон, 1972 сыллаахха кулун тутар 4 күнүгэр улахан урууну Маалыкай остолобуойугар, аймахтарын, табаарыстарын кытта бэлиэтээбиттэрэ.

Фрол Константинович Быһыттаахтан (Малдыаҕартан) төрүттээх. Фрол Константинович

убайа Прокопий Константинович көхтөөх позициялаах, өр кэмгэ хомсомуол сэкиртээринэн таһаарылаахтык үлэлэспитэ, Николай Константинович спортсмен, физкултуура учууталыттан Малдыаҕар орто оскуолатын дириэктэригэр дьылы үүнэн, үлэтигэр сирдэрбэтэ. Быраатты Саввиновтар бары да үлэһиттэринэн билинэллэр.

Фрол Константинович сохуоска суоппарынан, рабкоопка тутууга, оскуолаҕа хаһаайыстыбаннай чааска дириэктэри солбууааччынан энкилэ суох үлэлээн, биэнсийэбэ тахсан хаһаайыстыбатын дьаһайар.

Рабкоопка үлэли сылдьан хонтуора дьыэни, сылаас ыскы-

лааты, 2 хочуолу, улахан гарааһы, сибииннэ хотонун, уопсай дьыэни тутуспута. Маны сэргэ профсоюз бэрэссэдээтэлинэн эмиз таһаарылаахтык үлэлэспитэ. Оскуола хаһаайыстыбыннай чааһыгар үлэли сылдьан 2 этээстээх оскуоланы эпсидэтин сылыптыта, сылаас туалет туттарбыта, атын да араас оскуола хаһаайыстыбатын салайбыта.

Биэнсийэбэ тахсан баран сир ыланнар сайылык туттаннар, 1980 сылтан сүөһү ииттэн, онно сайын аайы оҕолорунаан оттоон-мастаан быр-бааччы олоһоллор.

Дэриэбинэттэн тэйиччи буолан сайылыктарын олохтоохтук тэринэн 2 дьыэ, гараас, хотон, баанньык, 2 тэпилиссэ туттан, хортуоска олордон сиэннэрин, оҕолорун сибиһэй аһынан хааччылан, сиэннэрин үлэбэ үөрэтэн билингэ дьэри туһалара баһаам.

Вера Григорьевна, Фрол Константинович уһун үйэлээх тапталларын туһулар Григорий - ЖКХ маастара, кэргэнэ Марина - бухгалтер, 5 оҕолохтор. Софотох кэрэ куола Лена - нуучча тылын учуутала, Дьокуускай куоракка олодор, 2 уол оҕолоох. Мүрүн бүэтэ Евгений ихтиолог, юрист үөрэхтээх Ил Түмэнгэ захвостуур, кэргэнэ Елизавета налоговай үлэһитэ, 5 кыталык кыргыттардаах.

Үбүлүөйдээх ыалларбар өссө да этэнгэ сылдьан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, биһиэхэ холобур буолан уһун үйэлэнэргитигэр баҕарабын.

Маалыкай сэл. чугас ыалгыт
Анна Даниловна САВВИНОВА.

Зинаида Прокопьевна Степанова олунньу 28 күнүгэр 1957 сыллаахха Ньурбаҕа Елена Алексеевна уонна Прокопий Афанасьевич Чымыровтар дьыэ кэргэнигэр төрдүс оҕонун күн сири кербүтэ. Дьоллоох оҕо сааһа Ньурба бөһүөлөгүн Ворошилов уулуссаҕа ааспыта. Тула ыала бары тэн саастаах элбэх оҕолоох буолан, бары сарсыардаттан кэһээнгэ дьэри оонньоон-көрүлээн, туох да кыһалҕата суох күннэрин бүтэрэллэрэ. Зина 1964 сыллаахха Ньурба 1 №-дээх орто оскуолатын боруогун атылаан, оскуола үөрэнээччитэ буолан үөрэр-көтөр. Бэһис кылааска үөрэнэ сырыттаҕына ийэлэрэ эмискэ ыалдьан олохтон туоруур. Улахан убайдара Революй Иркутскайдаагы мединститут устудьуона, уоннаабылар оскуола оҕолоро этилэр. Аҕалара Прокопий Афанасьевич уонна эдьийдэрэ Люция үс кыра оҕону ийэлэрин суохтаппат курдук көрөн-харайан, үөрэттэрэн киһи ғынарга туох баар күүстэрин-уохтарын барытын ууран туран ииппиттэрэ.

Зинаида 1974 сыл орто оскуоланы бүтэрэн баран Красноярскай кыраай Минусинскай куоратыгар баран техникумга үөрэнэн маастар-лаборант идэтин ылан Ньурбатаагы арыы, эт-үтүт кэмбинээтигэр үлэтин саҕалаабыта. Бу үлэли сылдьан икки төгүл бөһүөлөк Сэбиэтигэр норуодунай депутатынан быыбарданан талыллар уонна тэрилтэ комсомольскай кэммитэтин сэкиртээринэн үлэлиир. Үрдүк көрдөрүүлээх үлэтин иһин В.И. Ленин төрөөбүтэ 110 сылынан Ленинскэй оройуон Бочуотунай грамотатынан уонна Японскай муоранан круизка айанныыр путевканын наараадалаабыта. Элбэх сириндөйдүгү көрөн, астынан, сыннынан, элбэх ыччаттары кытта билсэн кэлбитэ.

Арыы собуотугар үлэлиир кэмнэригэр, ыччаттарга наставнигынан Ленин уордынын кавалера, коммунистическай үлэ ударнига Мария Васильевна Николаева үлэлиирэ, элбэххэ үөрэспитэ, такайбыта. Мария Васильевна эт-үтүт кэмбинээтин Ньурбатаагы арыытын собуотугар олох эдэр сааһыттан үлэлиирэ. 1952 сылтан 18 сыл устата лаборанынан үлэлээн баран 1970 сылтан бэттэх собуот маастарынан үлэ-

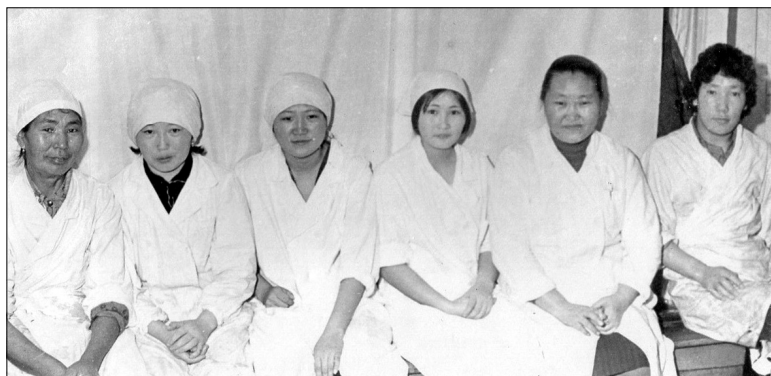

лиирэ. Ахсыс пятилетка сылларыгар үрдүк таһаарылаах үлэтин иһин Ленин уордынын наараадалаабыта. Кини эт-үтүт өрөспүүбүлүкэтээҕи холбоһугун биир бастын үлэһитин быһыытынан холбоһук Бочуотун кинигитигэр киллэриллбитэ. Өр сыл тухары элбэх ыччатты кытта үлэлээбитэ. Бу эдэр дьонго бэйэтин үлэтин уопутун биэрэн, кинилэри үлэ кистэлэннэрин баһылыырга угуйара.

Зинаида Прокопьевна манна ситиһиилээхтик үлэли сырыттаҕына Чаппандааҕа саҕа тутулуубут сеператорнай буунга маастарынан үлэлэтэ ытталар. Манна хас да сыл таһаарылаахтык үлэлээн баран 1980 сыллаахха Белогорскай куоракка экономикайскай техникумга үөрэххэ киирэр. 1982 сыл үөрэтин ситиһиилээхтик бүтэрэн төрөөбүт Ньурбатыгар кэлэн эт-үтүт кэмбинээтигэр уопускаҕа барбыт кассиры солбулан үлэтин саҕалыр. 1983 сылга кыл. бухгалтер солбууааччытынан ананан үлэлиир. Бэйэлэрин үлэлэрин баһылаабыт элбэххэ үөрэпит бухгалтердарыгар махтала улахан. Ол курдук Емельянов П.А., Попова Е.П., Егорова К.Е., Степанова М.У. куруук көмөлөһөр-үөрэтэ сылдыаллара, сыһа тугу эрэ онгордобуна тутта этэн көнөрөн биэрэллэрэ.

1984 сыл кыл. бухгалтерынан үлэли олоһу Петр Афанасьевич бочуоттаах сынныланга барарыгар Зинаиданы бэйэтин оннуугар хаалларбыта. Онтон саҕаламмыта кылаабынай бухгалте-

Аҕатын утумнаан

рынан үлэтэ. Аҕата Прокопий Афанасьевич бухгалтер-экономист буолан сыллаагы отчот саҕана кыһын Зинаны аттыгар олордон көмөлөһүннэрэр этэ. Мас туорахтаах суокка тардан түргэнник үлэтин бүтэрэн үөрэр этэ, "оҕом мин туйахпын хатаран үчүгэй бухгалтер буолсук" диирэ. Кылаабынай бухгалтердар хас квартал, годовой отчуоттарын куоракка Министирэтибэбэ баран отчуоттуулара, туттараллара. Төһө эти-үтүт тутан астаабыттарынан, ол саҕана халбаһы сыбаа үлэлиир, ол сыанатын себестоимона биридди көрүнүнэн баран сыананы көмүскүүр, статуправлениеҕа баран сохуостар төһө эти-үтүт туттарбыттары тэннэрэр, аахсара, отделларынан сылдьан хас биридди сыыппаратын

көмүскүүр.

Үчүгэй үлэтин иһин хаста да Бочуотунай Грамотанан наараадалаабыта, бириэмийэлэммитэ.

Ол саҕана дириэктэрдэринэн үлэлэбит Михайлов Иннокентий Михайлович уонна Болдохонов Борис Андреевич тустарынан Зинаида Прокопьевна манньык ахтар: "Иннокентий Михайлович сүрдээх ирдэбиллээх салайааччы этэ. Хаһан даҕаны киһини мөҕөтэ сылдыбат, биридэ эттэ да бүтэр этэ, ону үлэһит толорорго кыһаллара. Кини бочуоттаах сынныланга барарыгар куораттан Министирэтибэбэ энергетик отдельгар начальнигынан үлэлэбит Болдохонов Борис Андреевич ананан кэлбитэ. Кинини эрдэттэн сыллаагы отчуоту туттарга (төһө энергияны туттубут-

тарын) көмүскүү элбэхтик алтыспыт буолан үлэлииргэ чэпчэки этэ. Борис Андреевич үрдүк культууралаах буолан үлэһиттэрин барыларын оробуочайыгар тийэ ааттарынан, араспаанналарынан ыгырар этэ.

Болдохонов Б.А. үлэлирин саҕана элбэх тутуу барбыта. Саҕа таас халбаһы сыбаа, икки түөрт квартиралаах талору хааччылыылаах дьыэлэр, үлэһиттэр үөрө-көтө саҕа дьыэ күлүүһүн туттуттара. Убайаанга механизированнай сүөһү өлөрөр пуун тутулан үлэбэ киирбитэ. Самай улахан ситиһииттэ дьон финскэй сүүс туонна эт уураа холодильник тутулууга этэ. Хаандыга курдук ыраах сиртэн аҕалан манна турбута".

Зинаида Прокопьевна 2000 сылтан Ньурбатаагы ОДКХ бухгалтерынан үлэли көспүтэ. 2003 сылтан муус устар 1 күнүгэр Саха Өрөспүүбүлүкэти ОДКХ РУП Министирэтибэтин уурааҕынан Ньурба улуһун "Коммуналосбыт" участкага тэриллэбитэ. Онно бухгалтерынан ананан үлэлиир. Бу тэрилтэ үлэтин сүрүн хайысхатынан оройуон бары тэрилтэлэрэ, элбэх квартиралаах олодор дьыэлэр сылааһынан хааччы-йы иһин төлөбүрдэрин хомуйуу буолар. Ньурбатаагы ОДКХ филиала сыл ахсын ыгыр ыһааҕар тэрилтэ мэлдьи актыыбынай кытыыны ыла. Ол курдук участкар икки ардыларыгар ытыллар ураһа, сахалыы танас күрэхтэригэр өрүү инники күөнгэ сылдыбыта. Ньурбатаагы "Коммуналосбыт" участкага өрөспүүбүлүкэбэ үлэтин түмүгүнэн сыл ахсын инники кэккэбэ сылдыра. Ити курдук ханна үлэлэ-бит сири тэрилтэтин уопастыбаннай олоһор барытыгар көхтөөхтүк кыттар.

Зинаида Прокопьевна оҕотун үөрэттэрэри куоракка көһөн үлэтигэр уурайбыта. Өр сыллаах үлэтин сыаналааннар "Саха Республикатын Ньурбатаагы ОДКХ сайдыытыгар кылаатын иһин" бэлиэнэн, ЖКХ уонна Энергетика Министирэтибэтин Махтал суругунан уонна Кыһыл көмүс чаһынан, ГУП ЖКХ РС(Я) Бочуотунай Грамоталарынан, Махтал суруктарынан наараадала-мыта.

Татьяна СИДОРОВА.

Архыып - кэм уонна дьылба хатыһыта,
Кэнэбэски кэм биһигэ,
Архыып - баар, үйэлэргэ баар буолуо
Дойду уонна дьон дьылбатыгар!
(Архивист гимныттан быһа тарды)

Архыып – кэм уонна дьылба хатыһыта

Кулун тутар 10 күнүгэр Арасыйыа үрдүнэн Архыыптар күннэрэ бэлиэтэнэр, онно дьүөрэлээн Ньурба улуунун муниципальной архыыбын үлэтин туһунан кыратык сырдатан кэпсибит.

Архыып сүрүн эбээһинэһэ докумуоннары өр кэмнэ харайыы, сааһылааһын, учуоттааһын уонна сөптөөхтүк туһаныыга бэлэмнээһин. Ньурба улуунун архыыбын үс хранилищетыгар 98 пуонда баар, ол онно кириэр управленческой уонна личной састаап пуондата - 85, чааһынай дьон тус бэйэлэрин пуондата - 12, фотодоккумоннар пуондалара - 1. Ол пуондаларга барыта уопсайа 26200 дьыала харалла сытар.

Ити барыта тустаах тэрлэтэлэр архыыпка бэйэлэрэ өр кэмнэ судаарыстыбаннай харайыыга тутарыллыбыт докумуоннара буолаллар. Сыл аайы үлэбит ирдэбиллэн пуондаларбыт кэнгии турар, ол курдук 2021 сылга 471 дьыала, 5 фотодоккумон бастайааннай харалтага туттарылына.

Архыып үлэтигэр цифровизация олохтэтиминэн кимэн кириэн иһэр, ол курдук "Архивный фонд", АИС "Элар-Архив" бырагыраамаларынан үлэлээн эрэбит. 2021 сылга саҥа үйэ сүүрээһинэн сайбылыаннаһы "Госуслуги" портал нөҥүө биэриэххитин сөп. Онон быйыл 2022 сылга материалнай-техническай базаны Ньурба улуунун дьаһалтатын көмөтүнэн саҥардыллыбыта биһиги үлэбитигэр сүрүн өйбүл буолла уонна архыып докумуоннара харалларыгар сөптөөх усулдуобуя олохтонохотаабын туһунан оройуон бүддьүөтүттэн харчы көрүлэн быйыл улахан өрөмүөн үлэтэ сабаланаары турар.

Архыып социальной-правовой уонна тематической боппуруостарга кирибит сайбылыанналарга эппизт бэлэмнээһинигэр сүрүн үлэ барар. 2019 сылга 616, 2020 сылга 393 эппизт оҥоһуллубут буоллабына, 2021 сылга уопсайа 424 сайбылыаннаһа эппизт оҥоһуллуна.

Бу манна сүрүннээн биенсийэбэ бараары бэлэмнэнэр дьон үлэтии сылдыбыт тэрлэтэлэригэр хамнастарын, үлэ-лэбэти бирикээстэрин туоһулаталар, онон ыкса Пенсионнай фонданы кытта

алтыһан үлэлибит. Пенсионнай хараактырдаах суруктар өрөспүүбүлүкэ тас уобаластарыттан, регионнарыттан эрэ буолбакка СНГ араас дойдуларыттан кытары кэллэлэр. Ол курдук элбэх хамнас ыспыраапката "Степан Васильев" аатынан сопуоска, "Ньурба" сопуоһунгар үлэтии сылдыбыт дьонго оҥоһуллар.

Бу кэлин Ньурбатаабы авиапредприятия урукку кэмнэ Сэбиэскэй Сойуус араас мунууттан сүүһүнэн кэлэн үлэтии сылдыбыт үлэһиттэригэр сайбылыанналар кириилэрэ элбээтэ. Хомойуох иһин, сорох дьон үлэтии сылдыбыттарын туһунан сибидиэннэ ылбатахтар эмиэ бааллар, ол курдук былырын докумуон суоһун туоһулуур 34 ыспыраапка оҥоһуллубута, ити биричинэтэ тэрлэтэлэр докумуоннарын ситэри туттарбатахтарыттан буолар.

Архыыпка мань таһынан араас тематической сайбылыанналар кириилэр. Холобур, төрүччэ онороһунунан дьон элбэхтик дьарыгыран эрэр, онон төрүттэрин билээри биһигэ кэлэн нэһиликтэр хаһаайыстыбаннай кинигэлэрин кытта билсэлэр уонна сир, дьыб боппуруоһунгар сыһыаннаах араас архивнай ыспыраапкаларга сайаапка кириэр.

Биһиги архыыптыгар кыра аабар саала үлэтиир, манна кэлэн интэриэстээх дьон хаһаайыстыбаннай кинигэлэри, наадалаах дьыалалары уонна кинигэ пуондатын кытта билсэхтэрин сөп. Архыыптыг кинигэтин пуондатыгар 355 кинигэ учуоттана сылбар, сыл аайы пуондабыт кэнгии туруоһа дьон биһигэ эрэллээхпит. Манна кинигэ, ыстатыйа эбэтэр дакылаат суруйар элбэх дьон сылбар, кинилэр архыып пуондаларыттан матырыйаал хомуйаллар, ол курдук биһигэ куруук сылбар күндү ыалдыттарбыт Чаппандатаабы Н.Т. Сте-

– Архыыптар күннэригэр –

панов аатынан түмэл салайааччыта, кыраайы үөрэтээчи Татьяна Дмитриевна Сидорова, Үөдэй нэһилиэгин баһылыга Мария Пудовна Николаева, пенсионерка Луиза Акимовна Канаева уо. д.а.

Радиоһа уонна оройуон хаһыатыгар "Арабыстыбыт докумуоннар" рубрика үлэтиир, ыйга биридэ-иккитэ архыып матырыйаалларыттан ыстатыйа, матырийаал бэлэмнээн таһаарабыт. Быйыл Саха АССР төрүттэмэтэ 100 сылынан сибээстэн архыыптан А.И. Гуляев, С.Д. Скобелев, М.В. Мегежескай, Дора Жиркова, Я.А. Попов курдук биллэр дьон тустарынан матырийааллар тахсыбыттар.

Архыыпка докумуон туттарааһынын туһунан кэпсири буоллаха, докумуону туттарыы судургу буолбатах. Бастатан туран туттар тэрлэтэ биһиги источник комплектованиетыгар кириэн наада, онно кирибит тэрлэтэ докумуону сааһылаан, тухос баар ирдэбили туһунан, Култуура министиэристибэтин экспертнай проверочнай хамыһыһыатын аастабына биридэ туттарар. Ол туттарааһыныгар архыып үлэһиттэрэ биһиги сүбэ-ама, көмө биэрэр сүрүн эбээһинэспит буолар.

Билигин биһиги архыыптыг фондатын ханатар 33 тэрлэтэлээхпит, ол үксэ улуус судаарыстыбаннай уонна муниципальной тэрлэтэлэрэ. Дьаһалталар баһылыктара, тэрлэтэ салайааччылары докумуону кэмтэтэн кэмтигэр туттарыыны хонтуруоллуур эбээһинэстээхтэр. Бу ирдэбил барыта 125 нүөмөрдээх "Об архивном деле в Российской Федерации" федеральной сокуонга тийиллэ сылдыр. Сыл бүттэ да, докумуону хас биридии лиһинэн нүөмөрдээн, тигэн, опись онорон баран урууллохтооха. Ол эрэ кэнниттэн тэрлэтэ хараллар кэмнэрэ туоллабына, архыыпка бастайааннай харалтага тутта-

рыллар. Докумуон кэмтигэр хараллыбыттан хаачыстыбатын сүтэрэр, устунап сүтэн-ингэн да хаалар. Ол түмүгэр кэлин тэрлэтэлэр, биридиилэн дьон наадалаах сибидиэннэлэрин ылбакка олохторугар араас ыарырыбатыны көрсөллөр.

Ону таһынан улуус иһигэр ликвидациялар тэрлэтэлэр докумуоннарын судаарыстыбаннай харалтага эмиэ тутарыт, бу эппиэтинэстээх дьыаланы тэрлэтэ салалтата өйдүөхтээх, тобо диэтэххэ архыыпка туттарылыбакка сураһа суох сүппүт докумуоннаах тэрлэтэ, хомойуох иһин, Ньурба улуунугар хас да баар, ол онтон сылтаан үлэтии сылдыбыт дьон биенсийэбэ тахсарыгар ыстааһын, хамнаһын булбакка кыһалжаланар.

Архыып сүрүн эбээһинэһин үлэтин туһунан кылгастык кэпсэтэххэ итинник. Үгүс дьон архыып үлэтэ олус судургу, боростуой, интэриэһинэйэ суох курдук саныыр. Архыыбыс үлэтэ олус эппиэтинэстээх, кинини умсугутар, ардыгар идэ араас өттүн барытын таарыйар курдук үлэ диэххэ сөп.

Түгэнинэн туһунан Арасыйыа Архыыптарын күнүнэн барыгытын эбэрдэлибит, чуолаан Ньурба муниципальной архыыбыгар урукку сылларга үлэлээн аспыт кэлигэлэрбитин: В.А. Егорованы, Е.Н. Никифорованы, А.А. Туманованы, С.Н. Яковлеваны, И.Ф. Семенованы, К.Н. Кононованы. Эһиги архыып үлэтигэр хааларбыт кылааккыт умнуллубат, биһиги үлэбитигэр сүрүн өйбүл уонна тирэх буолар дьон этиэхпитин баҕарабыт. Соргулаах санаабыт салалла, кэрэ санаабыт кэскиллэнэ турдун!

Л.П. ДОДОХОВА,
Ньурба муниципальной архыыбын
кылаабынай архивариуһа.

– Делегат 15 съезда женщин –

О работе с женсоветом

Взаимодействие с Советом женщин г. Нюрба
в профилактике семейного неблагополучия

Общественные организации являются дополнительной и весьма действенной силой в оказании социальной помощи, поддержки и защиты различным социальным группам.

В связи с этим, Нюрбинский межмуниципальный комплексный центр помощи семье и детям в последние годы тесно сотрудничает с такими общественными организациями, действующими в Нюрбинском районе, как женский Совет города, районный женсовет, Совет отцов, Молодежный парламент, автономная некоммерческая организация "Тускул", общественная организация "Независимые водители", волонтерские движения и территориальные общественные самоуправления "Түөлбэ". Эти организации не только предоставляют материальную помощь нашим подопечным семьям и воспитанникам, но и непосредственно участвуют в профилактической работе: участвуют в социальных патронажах, заседаниях, консилиумах, помогают в организации и проведении различных мероприятий.

Центр имеет хороший опыт сотрудничества с городским женсоветом. В 2014 году меня избрали в актив городского женсовета. Как представитель социального учреждения, я внесла в работу женсовета такое направление, как раннее выявление семейного неблагополучия.

С целью создания наиболее благоприятных условий для активного участия женщин в общественных делах, более эффективной совместной работы Центра и женсовета, разработан проект "Добрый совет". Актуальность проекта заключалась в том, что большинство родителей, состоящих на учете Центра, имеют алкогольную зависимость, в силу этой пагубной привычки, они не смогли вписаться в новые условия жизни, не работают, не заняты общественной работой. Чтобы помочь в самореализации, а также содействовать формированию у женщин социально-коммуникативных навыков, нужно их привлекать к активной общественной деятельности.

Проект работает по следующим нап-

равлениям:

- содействие в саморазвитии родителей и детей;
- содействие в трудоустройстве и занятости родителей;
- материальная поддержка.
- развитие творческих способностей;
- обмен опытом.

Все члены женсовета под руководством Майи Олеговны Николаевой выполняют большую работу в реализации проекта. За время деятельности проекта было трудоустроено на постоянную работу 17 матерей, поставлено на учет в Центр занятости населения 28 родителей, охвачено общественными поручениями 29 родителей. В этом большая заслуга активистов женсовета - Саха Столяровой, руководителя Нюрбинского ЦЗН, Марии Куличкиной, заместителя главы МО "Город Нюрба".

Совместно проводятся патронажи в семье, руководитель Совета - педагог Майя Олеговна во время посещения проводит для родителей беседы о воспитании детей в семье, педагогические консультирования. А творческие конкурсы, мастер-классы проводятся под руководством народного мастера Лидии Михайловой, в которых спонсорскую поддержку оказывает индивидуальный предприниматель Анжелика Федорова.

В рамках проекта проведено всего 78 различных мероприятий с охватом 889 человек. Отрадно отметить, что проект "Добрый совет" в 2018 году занял III место в районных Литвиновских чтениях, приуроченных к 100-летию социальной службы в России, также в 2021 году с данным проектом я участвовала в республиканском семинаре "Лучшие практики социальной работы с семьями и детьми".

И хотя проект был рассчитан на пять лет, он продолжает плодотворно работать вот уже седьмой год как семейный клуб "Истин иэийи". В рамках клуба регулярно организовываются различные мероприятия для семей: совместные патронажи, мастер-классы по рукоделию, выставки поделок матерей, благотворительные ак-

ции, психологические тренинги, праздники, спортивные соревнования, семейные конкурсы. Также наши семьи активно участвуют в традиционных мероприятиях женсовета: в проекте для матерей "Преображение" и в детском конкурсе "Мой любимый питомец".

Анализ опыта работы с женсоветом позволяет сделать определенные выводы о полученных результатах деятельности, выявить общие черты моделей оказания помощи семьям с детьми, основанных на использовании проектных методов.

Результатом деятельности проекта стало создание эффективной модели по профилактике семейного неблагополучия и социального сиротства, что привело к положительным социальным эффектам, таким, как:

- увеличение количества несовершеннолетних и их родителей, охваченных разными формами здорового образа жизни (это спортивные соревнования, экскурсии, просветительские беседы и т.д.);
- улучшение положения семьи, снятие с профилактического учета Центра;
- увеличение количества трудоустроенных родителей;
- использование новых технологий.

В целом, за последние пять лет в связи с реабилитацией снято с профилактического учета Центра всего 91 семья (2016г. - 11, 2017г. - 28, 2018г. - 23, 2019г. - 17, 2020г. - 12).

И в этом, следует подчеркнуть, есть и заслуга сотрудничества с общественными организациями, т.е. можно смело утверждать, что система социального партнерства реально имеет положительный социальный эффект.

Наши предложения от имени делегатов съезда женщин:

1. Инициировать расширение программы "Дальневосточная ипотека" на социальных работников;
2. Инициировать понижения пенсионного возраста для граждан, проживающих в РС (Я).

ДАНИЛОВА О.И.,
член женсовета МО "Город Нюрба",
специалист по социальной работе
ГБУ РС (Я) "Нюрбинский межмуниципальный комплексный центр помощи семье и детям",
делегат XV съезда женщин РС (Я).

Данилова Ольга Ивановна, специалист по социальной работе ГБУ РС (Я) "Нюрбинский межмуниципальный комплексный центр помощи семье и детям".

В социальной сфере работает с 2002 года, в Нюрбинском МКЦПСД - с 2009 года. Отличник социальной сферы РС (Я).

Куратор II социального округа, член Общественного Совета по делам несовершеннолетних и защите их прав при администрации МО "Город Нюрба". Руководитель семейного клуба "Исти? иэийи".

Автор социальных проектов "Дочки-матери", "Девчонки и Мальчишки (ДиМ)", "Семейный лагерь "Тропинка", "Вместе с папой", совместного проекта с Советом женщин г. Нюрба "Добрый совет", двух методических сборников "Творчество в социальной работе" и "Торопитесь делать добро".

Плодотворно занимается общественной работой. Член райкома профсоюза работников государственной и общественной службы, член Совета женщин г. Нюрба. Общественный корреспондент районной газеты "Ньурба".

“Сардаҥа” ийэ түмсүүтэ иники күөҥнэ

– Ийэ сыла –

Быйыл Саха сиригэр Ийэ сыла биллэрлэн, мэдэтин даҕаны үлэбэ-хамнаска көхтөөх дыахтар аймах уопастыбаннай хамсааһына өссө күүһүрөөх кэриҥнээх. Аны бу сылга “Арасыйыа ийэлэрэ” уопастыбаннай тэрилтэ тэриллэбитэ 10 сылын туолар. Ити бэлиэ түгүнүргэ сөп түбэһиннэрэн, кулун тутар 3-4 кк. Дьокуускайга СӨ дыахталларын 15-с сийиһэ буолла. Бу тэрээһиннэри көрсө Ньурба бэлэмнэни үлэ тэтимнээхтик, элбэх хайысхалаахтык барда, ол курдук олунньу 18-25 кк. улуустаагы дыахталлар Форумна кизгэ хабааннаахтык барда.

Былыр былыргыттан, ийэ - иэриимэ дьыэни иччилээччиннэн, алаҥа дьыэни араҥаччылааччынан буолар. Ханна даҕаны дыахтар, ийэ киһи уопастыбаҕа, дьыэ-кэргэнгэ оруола үрдүктүк сыаналанар. Улуус аайы социальнай-экономическай турук бөбөрүүгүрүгэ, үөрэхтээһин, култуура, духуобунас сайдытыгар дыахталлар сүҥкэн улахан кылааты киллэрэллэр. Нэһилиэккэ ханнык баҕарар хамсааһын таҕыста даҕаны дьону-сэргэни түмээччи, үлэни тэрийээччи, үбү-аһы булааччы, аһы-үөлү астааччы биһиги мааны Хотуттарбыт буолаллар. Кинилэр көмөлөрүнэн кэккэ сылларга араас хайысхалаах үлэлииллэрин таһынан, уопастыбаннай хамсааһыны иилээн-саҕалаан үгүс өрүттээх үлэни ыыталлар, дьон-сэргэ кыһалбаларын быһаарарга көмөлөһөллөр.

Дьиикимдэ нэһилиэгэр “Сардаҥа” ийэ түмсүүтэ тэриллэн үлэ-лээбитэ отой ыраатта. Бу кэлинни сылларга Дыахтар түмсүүтүн салайан кэллэ Дьиикимдэ биир баар суох Далбар Хотуна Федорова Светлана Ивановна, кини сатабыллаах салайытынан дыахталлары, тэрилтэлэри, кулуубу кытта тэнгэ сүбэлэһэн үлэлээн түмсүү хамсааһына бэрт сэргэхтик бара турар.

Биһиги нэһилиэкпитигэр иники күөҥнэ дыахталлар сылдыаллар, кинилэр үтүө сүбэлэринэн, көмөлөрүнэн элбэх үлэ барда. Өссө быйылгыттан санаттан саҥа хайысхалары тобулаары, эдэр ийэлэрбитин көбүлээри биир түмсүүбүтүн үс түмсүүгэ саастарынан арааран үлэлээн эрбэт. Ол курдук “Кэрэли”, “Сардаҥа”, “Далбардар” диэн туспа кэрэ ааттардаах дыахталлар түмсүүлэрэ

баар буолулар. Манньк үс түмсүүгэ араас үлэбит өссө тэтимнээхтик барыа, үтүө түмүктэрдээх буолуо диэн эрэнэбит.

Уопастыбаннай үлэбит сыала-соруга диэн: дьыэбэ таах олобокко, олохпут биер кэрчик кэмэ интэриэһинэйдик, туһалаахтык баран, дьоммут-сэргэбит кистэнэ сылдыар талаанын арыян, аһылларыгар көмөлөһөн, нэһилиэкпит сайдытыгар кыра да буоллар суолталаах кылааты киллэрдэбит диэн.

Бу ааспыт сыллар тухары элбэх түмсүүлээх, хайысхалардаах үлэ барда, ол курдук саас аһынан наардаан сырдатар буоллаха манньк.

Балаҕан ыйыттан саҕалаан түмсүү үлэтэ биллибэккэ бэйэтин иһитэр сэмээр күөстүү оргуйар. Элбэх оҕолоох, дохуоттара тийибэт ыаллар оҕолорун оскуолаҕа үөрэнэ баралларыгар тэрийэн ытыгы ыарахаттардаах буолар, ону өйдөөмүтү ийэ түмсүүтэ, нэһилиэкпит дьонун көбүлээн “Полка добра” акция тэрийэн оҕолор барахсаттарга үөрэнэр тэриллэрин ылан бэлэх уунабыт. Салгыы Аҕам саастаах дьоннорбутугар Кырдыбаастар күннэригэр олбохтору, чаппараактары тигэн, оҕуруоттаах ийэлэр оҕуруот аһын арааһын үүннэрэн бэлэх ууналлар.

Күһүн буолла даҕаны сайынны түбүктээх үлэбиттэн сыһына таарыйы, сибэйһэй салгыһынан тыына, айылбалынан алтыһа, төрөөбүт дойдубут кучу чэйин хомуйа тахсабыт, онтукпутун хатаран, бэлэмнээн, битэмийинээх чэйбитин кыра кыһын буолан турдаҕына сайыммытын саны-саны остуол тула оҕолор иһэбит, кэлбит ыалдыттарга бэлэх уунабыт.

Нэһилиэкпит “Дьулуур” култуура киинин салайааччыта Данилова Светлана Егоровна, худрук Корякина Анастасия Николаевна Ийэ күнүгэр биер нэдиэлэни сүптү араас былааннаах тэрээһиннэригэр тэбис тэнгэ кыттыһан, нэдиэлэбитин көхтөөхтүк, туһалаахтык атаарабыт. Ньурбаттан парикмахердары, кэрэ сэбэрэни тупсарар салоннары ыңыран сүбэ-ама ылан, өгөлөрүнэн туһанан бары астынан барабыт.

Ол курдук кыра кыһыммытыгар үктэнээри тураммыт араас хабааннаах күрэхтэри: “Сэлэппэлээх”, “Сибэккиилээх”, “Преображение”, “Сомоолоһуу күүһэ” у.д.а. тэрийэн ыытабыт. Манна Ньурбаттан ыңырылаах ыал-

дыттар кэлэн кыттыһыны ыаллар, бэйэлэрин түмсүүлэрин туһунан кэспээн, төгүрүк остуол тула сөһөргөһөн, ийэлэрбит астаабыт сонун астарын амсайан санаа атастаһан, сыһыланан кизэһэни бэрт туһалаахтык атаарабыт.

Байанай күнүгэр биер эмиэ туһунан улахан тэрээһини кулууптук үлэһиттэрэ иилээн-саҕалаан сыһын аайы үгэскэ кубулутан кур өттүк харалаах сылдыар, булар-талар күүстээх аңаардарыгар анаан “Ааттаһарым Аартайҕам - Көрдөһөрүм Баай Байанай” тематическай биэчэри ийэ түмсүүтүн кытта тэрийэн ыыталлар.

“Күн киһитэ көмүскэс, Айыы киһитэ аһыныҕас” диэн бэргэн этиинэн салайтаран “Үтүө санаа” аахсыһыгар кыттан сыһын аайы инбэлиит, элбэх оҕолоохторго, аһынан-таһаһынан араас акциялары тэрийэн, кырдыбаас, кыаммат дьонно араас хайысхан көмөлөһөбүт. Уустук кэмгэ өйөбүлүнэн туһаммыт ыалларбыт бары олус үөрэн, махтал тылларын этэллэр.

Кыһын диэн тохтоон хаалбакка ийэ түмсүүтэ салгыы кулууп ыытар тэрээһиннэригэр кыттан араас маастар-кылаастары ыытан, ток-шоу буоллун, тематическай биэчэрлэр, кэнсиэртэр, күрэхтэр да буоллун, ким эбит араас таһымнаах оройуон ыытар күрэхтэригэр кыттардаах да буоллаҕына саба түһэн көмөлөсүһэн бириэмэбит да барытын билбэккэ хаалабыт.

Саҥа дьылга элбэх оҕолоох ыалларбыт оҕолоругар, инбэлиит оҕолорго, дохуоттара тийибэт ыалларбыт оҕолоругар “Саҥа

дьыллаабы бэлэх” улахан хопто мунунан бэлэх хомуйан Саҥа дьыллаабы бэлэҕи үөрэ-көтө бэлэтиибит. Кыра кыһыммытын атаары тигинээн кэллэбинэ ас атыылаан дьаарбаҥкаҕа кыттан, бэйэбэ кыра да буоллар дохуот киллэринэн, кыччаабыт таһаһы атастаһан, бэлэхтэһэн тэрээһингэ көхтөөх кыттыһыны ылабыт.

Биер улахан суолталаах бырааһынныкпытыгар Кыайы күнүгэр, тыыл, үлэ бэтэрээннэригэр, сэрии кэмнээҕи оҕолорго бэлэх онорон, Ньюкуолунга Байанайдаах булчуттарбытыттан кус хомуйан аҕам саастаахтарга бэлэх уунан, үөрбүт-көпүт, махтаммыт харахтарын көрөн киһи эрэ үөрүүх, уйдыйыах курдук буолар. Самаан сайыммытын көрсөр ыһаахха нэһилиэк, улуус ыһааҕар бэлэмнээн, кыттан, ол эмиэ туһунан сүпсүлгэн, үөрүүлээх түгэн. Былырынгыттан нэһилиэкпит аҕам саастаахтарыгар үтэһэлээх эт, алаады, кымыс түнэгэн үтүө үгэскэ кубулуйда.

Кырийар, тигэр дьобурдаах уран тарбахтаах дыахталларбыт үтүө сүбэлэринэн дьыбэ таах оҕолорон хаалбакка нэдиэлэбэ хаста да мустан истэнэллэр, матырыяаһынан араас оноһуктары, кизгэрэллэри онороллор. Кинилэр сиздэрэй ойуулаах үлэлэрэ быыстапкаҕа туран араас буолар тэрээһиннэри кизгэтэр. Биер улахан үлэлэринэн буолар ыһаахха бэлэмнээн сахалыы былыргылы үгэһи туһунан ат тэрилин бүтүннүтүн тиги. Ол таһынан чаппараактары, харысхаллары, нэһилиэк гизрбэтин, түөлбөлэр гизрбэлэрин тикпиттэрэ, киһи эрэ сөбүөх махтайыах кэрэ оноһуктар.

Ньурбабыт кизгэ нэлэмэн Куочайын сыһытыгар “Дыгын Дархан” киинэ уһулуутугар кыттарга танас тикпиттэрэ биер эмиэ суолталаах үлэ буолар. Уран тарбахтаах дыахталларбыт талааннара арыллан, түмсүүлээх буолуу биер үтүө хаачыстыбатын толору баһылаабыттар өтө көстөр.

Оройуонга буолар күрэхтэргэ “Далбар Хотун”, “Оладушки-ладушки” күрэхтэргэ сыһын аайы көтүппэккэ кыттан бириистээх миэстэлэргэ тиксэбит, манна түмсүү дыахталлара саба түһэн танас-сап тигэн, ардыгар сыанаҕа тэнгэ кыттыһан күүс-көмө буолабыт. Атын нэһилиэктэр тэрээһиннэригэр кытыннара ыңырдахтарына үөрүүнү кытта түмсэ охсон баран кэлэбит.

Бу курдук ийэлэр түмсүүлэрэ өйбүтүн-санаабытын түмэн, үлэ-

ни-хамнаһы күүһүрдэн, тапталлаах дойдубут Дьиикимдэбит сайдарын туһугар, саха омук аатын үрдүктүк тутан, байылыат олобу онгостон үүнэбит-сайдабыт, иннибит диэки эрэллээхтик хардылыбыт.

Нэһилиэкпит өссө үүнэ-сайда турарыгар ураты туохха болҕомтону ууран үлэлиэхтээхпитий диэн салайтаран быйылгы былааммытын билиһиннэрэбит:

- Биллэрин курдук, ханнык баҕарар омук дьонно-сэргэтэ ахсаан өтүүнэн эбиллэр эрэ буоллабына, бу омук кэскилэ кэнгиир, уйгута тупсар. Күн бүгүн нэһилиэкпит демографическай көстүүтэ киһини үөрдүбэт. Кэнники сылларга эдэр ыаллар көһөн барыылара эбиллэн иһэр. Онон эдэр дьоммутун элбэх оҕолонор өйгө-санааҕа иитэн, кинилэргэ анал көмөнү көдүүстээхтик тэрийэн, үлэлиир, олоһор усулуобуйаларын тупсаран, олохсуйалларын курдук дыахталлар түмсүүлэригэр бастакынан сыал туруоран үлэлииргэ былааннабыт.

- Тьа хаһаайыстыбаҕа быстыбакка салҕанан сайдарын туһугар эдэр дьоннорбутун сыһыаран, олохсуган, тэриллиилээх хаһаайыстыба тэрийэн анал тьа хаһаайыстыбатын өйүүр бырагыраамаларга кыттан Граннарга тиксэллэригэр күүс-көмө, сүбэ-ама буолуу;

- Юристар, учууталлар, психологтар экономистар уонна медиктар көмөлөрүн туһанан дыахтар олоһон бары эйгэтин хабар былааннаах үлэни ытыгы;

- Нэһилиэккэ дыахталлар уопастыбаннай хамсааһыннарын уонна чулуу, талааннаах дыахталлар үлэлэрин радио, телевидение, хаһыат нөҥүө сырдатты;

- Грантовай куонкурстарга кыттар бырайыактары онорон кытты;

- Дыахталлар урбаанынан дьаргыралларын өйүүр анал бырагыраамалары үөрэтэн сөпкө бириэмэтигэр тиздэри туруоруу;

- Дыахталлар үлэлээх буолалларын, кинилэри үлэбэ көбүлээн уонна саҥа үлэ миэстэтин таһаарга кэккэ дыахталлары ылыны;

- Саҥа үйэ дыахталлара билигини кэм ирдэбилин компьютери баһылаан, үрдүк информация култууралаах буолалларын туһуттан үөрэтэр кииннэри тэрийи.

- Уопут атастаһа ыаллыы сытар улуустарга бары.

Туруоруммут сыалбыт туоларыгар күүспүтүн, өйбүтүн-санаабытын түмэн, сомоболоһон ситиһиэхпит диэн эрэнэбит.

Оксана ЕГОРОВА,
дыахталлар 15 съездин делегата.

Мин 1954 сыллаахха, 6 саастаахпар нулевой кылааска Хорула оскуолатыгар үөрэнэ кирибитим.

1956-57 сс. үөрэх дьылыгар дьонум дойдубуларга ананан үлэли кэлбиттэрэ. 1958 сыллаахха 3-с кылааска үөрэнэ сылдьан, пионерга кирибитим. Пионер буолуохпун наһаа баҕарар, ымсыырап этим. Герой пионердар тустарынан кинигэлэри, “Бэлэм буол” хаһыаты олус сөбүлээн, умсугуйан ааҕарым. Эдэр пионердар сокуоннарын, үөрүүлээх мектиэ тылларын нойосуу үөрэппитим. В.И. Ленин төрөөбүт күнүгэр пионер кэксэтигэр кирибиппин билигин да умнубаппын. Пионер баһаатай Ида Прокопьевна этэ.

Оччолорго пионерскай тэрил-

тэ үлэтэ олус сэргэх, интэриэһинэй буолара. Араас спордар буолаллара. Тимуровскай үлэ былааннаахтык ытыллара. “Арыылаах”, “Сэргэлээх” фермаларыгар сүөһү эбии аһылыгын бэлэмнииргэ, хаар түһэриитигэр өрүү сылдыарбыт. Хас биридини үөрэнээччи дьыэтигэр унуоҕу уматан, ол күлүн оскуолаҕа аҕалан туттарар. Ону ферма сүөһүтүгэр сизтэллэрэ.

Оччолорго оскуола иһинэн “КИД - клуб интернациональной дружбы” диэн үлэлиирэ. Оҕо үкэ араас өрөспүүбүлүкэ, өссө тас дойду оҕолорун кытта табаарыстаһар, суруйсар этибит. Оччотооҕу Сэбиэскэй Сојууска оҕолор оҕолор, биер дьыэ кэргэн курдук

санаһарбыт. Мин Украинаҕа Харьков уобалаһыгар оҕолор Охрименко Люда диэн кыһы кытта 6 кылаасан добордоһон, үлэти дьон буолуохпутугар дьир билсэ, суруйса сылдыбыппыт. Студенны сылдьан, дьүөгэм дойдубутугар баран күүлэйдээн кэлбитим.

Андреева Дуна “Артекка” сылдьан баран, элбэх оҕо аалдырыс биэрбитэ, онон араас өрөспүүбүлүкэ оҕолорун билсэр, сибээстэһэр этибит. Бу суруйсуулар биһиги билиибитин-көрүүбүтүн кэргэтэллэрэ, нуучча тылын үчүгүйдик баһылырбытыгар көмөлөһөллөрө.

Андреева Тая Кытайга оҕолор Фан Ли диэн кыстытын добордоһор, ол кыыс ыппыт откырыката баар.

Пионер сылдьан, этэрээт сэбиэтин бэрэссэдээтэлинэн үлэлирим, бииргэ үөрэнэр кыһым Андреева Дуна дружина сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ буолар. Иккинэ оскуола оҕолоругар улахан апаратыаттаах, актыбыыс үөрэнээччилэр этибит. Ахсыска сылдьан,

“Эдэр коммунист” хаһыакка тахсан турардаахпыт.

Пионерскай тэрилтэ, мин санаабар, оҕону киһи быһытынан иитэргэ, дойдуга, норуокка тапталы ингэрэргэ, кизгэ билини-көрүүнү биэрэргэ сүдү оруоллаах этэ.

Өгөлдөө оскуола оҕону иитиигэ үтүө үгэстэрин илдэ сылдьан, кэнгээн, байытан, билигини кэлэктиип айымньылаахтык үлэли сылдыарын мин билигин хайгы, сэргии көрөбүн. Оҕо тэрилтэтин салайааччыта Никитина С.Д. интэриэһинэй, сонун тэрээһиннэри быыстала суох тэрийэр, тимуровскай хамсааһыны өрүү үлэлэтэр.

Олоххо көхтөөх позициялаах, сэргэх ыччаты иитэн таһаарарга ситиһиллээх кылаас салайааччытын бэлиэтиэхпин баҕарарым. Нуучча тылын учуутала Садовникова В.П. быйыл 7 оҕону ыһуустан таһаарда. Бу кылаас оҕолоро оскуола бары үлэтигэр көхтөөхтүк, үөрэ-көтө кыттар, наһаа эйэлээх, олоххо бэлэмнээх биер со-

моҕо кэлэктиип буолбуттара. Бары араас үөрэххэ кириэн, ситиһиллээхтик үөрэнэ сылдыаллар. Оскуолаттан ылбыт үөрүйэхтэрин ыһкытыбакка бары эдэр ыччат хамсааһыныгар кытталлар. Ньурба оройуонун ыччатын “Баай тиит” диэн хамсааһынын салайааччытынан бу кылаас оҕото Афанасьев Коля, чилиэннэринэн кини доборторо: Павлов Андрей, Филиппов Дима, Михайлов Вася, Петров Ваян талыллыбыттар элбэҕи кэспит.

Үөрэммит, үлэлиибит оскуолам кэлэктиипигэр үүнэр көлүнэ ыччатын дэгиттэр сайдыылаах, дойдуга, норуокка бэриниллээх үтүө дьон гына иитэр сыралаах үлэтигэр ситиһиллэри баҕарарым.

Өгөлдөө, Хорула нэһилиэктерин Бочуоттаах олохтооҕо, РФ үөрэҕиритин туйгуна, “Учууталлар учууталлара”, Үөрэҕирит систиэмэтин Бочуоттаах бэтэрээн ПАВЛОВА Л.М., Өгөлдөө.

– Пионерия 100 сылыгар –

Ааспыт кэм ахтылбана

— Дьобус биисинэс —

Сааскы бырааһынньыкка кэрэ бэлэх

Сааскы маннайгы Аан дойдутаагы Дьахталлар күннэрин бырааһынньыгар түбэһиннэрэн Н.Н.Чусовской аатынан Антоновкатаагы агропрофилированной оскуолаа агроном, биология, химия идэлээх учуутал Саргылана Семёновна Николаева ааспыт сылга оскуолаа тыльпаны боруобалаан олордуга идея киллэрэн үүннэрибиттэрэ.

— Мин 2015 сылтан Ньурбаан агро хайысхалаах оскуолатыгар үлэбин саҕалаабытым. Антоновкатаагы агропрофилированной оскуолаа ааспыт үөрэх дьылыттан үлэлибин. Улууустаагы үөрэбрийи салалтата уонна Ньурбатаагы "Мой бизнес" киин иһинэн оскуола биисинэс-инкубатора (ШБИ) тэриллэн үлэлиир. Үөрэнээччилэр араас көрүнгүрү биисинэс-былааннарын көмүскээн олоххо киллэрэллэр.

Илин энэр оскуолаларыттан Матта оскуолата тыльпан олордугу дьарыктанарын истэриим. Ньурба бу дьарык суох эбит уонна дьонго атыылаан оскуолаа үп киллэрэр сылтан бастаабын эрдэ саҕа дьыл иннигэр ахсынны 10 чыыһылаагыгар 40 устуука тыльпаны сакаастаан ылан оҕолору кытары оскуолабытыгар баар ичигэс тэпилисэбитигэр олордубуппут. Олордубут 40 тыльпаннарбыт бары түргэн байытык быган тахсыбыттар. Маннайгы "Принц Карнавал", эрдэ ситэн сибэкилиир тыльпаннарбыт сибэкилээбиттэрэ, дьон

хамаатык атыыласпыт. Оскуолабыт дириэктэрэ Данил Александрович Федоров биһигини өйөөн, производственной үөрэхтээһингэ маастардара Галина Егоровна, Айсен Алквиадович, Светлана Михайловна, биология учууталлара Любовь Анатольевна уонна Вероника Васильевна күүс-көмө буолан, көрөн-истэн үлэлибит.

Билигин Дьахтар бырааһынньыгын күнүн иннигэр тыльпаннарбыт сибэкилэрин биэрэн атыылаатыбыт. Кэнэбэс тэпилисэбитин кэнэтэр былаан-

наахпыт, эһиил өссө элбэтиннэрэн олордор санаалаахпыт.

Бастагы олордубутунан сабаҕалаахпыт, тыльпан сибэкии ордук кумахтаах буору ордорун, элбэх ууну, итии кыраадыһы, сэбирдэбэр уу кутары сөбүлээбэтин биллибит.

Түгэнинэн туһанан күн күбэй ийэлэри Аан дойдутаагы Дьахталлар күннэринэн ис сүрэхпиттэн эбэрдэлибин.

Ким эрдэ турарый?
Ийэ барахсан.
Ким биһигини үөрэххэ, оҕо

саалдыгар, үлэбэ атаарар?
Ийэ барахсан.

Ким итии, минньигэс аһылыктаах көрсөрүй?
Ийэ барахсан.

Ким түүннэри ыарыйдахха утуйбат?
Ийэ барахсан.

Ким эйигин дьибэбэр кэтээр, Хойугаахтаахына долгуайр?
Ийэ барахсан.

Ким үөрэххин, үлэбин соруһар?
Ийэ барахсан.

Ким олоххун онгосторгор көмө-тирэх буолар?
Ийэ барахсан.

Ким эн үөрдэххинэ тэҥнэ үөрэр, хомойдоххуна тэҥнэ хомойор?
Ийэ барахсан.

Ким уҕараабат таптала биһиги үйэбит тухары кынаттыыр, эрэл кымын сүрэхпитигэр саҕар?
Ийэ барахсан.

Ийэ барахсан тыһыннаабын тухары аттыбытыгар сылдьан үгүс сүбэһит, эрэллээх тыыл буолар.

Ийэ барахсан, олохтон да бардабына өрүүтүн эн таскар баар, - дьон хомоонунан Саргылана Семёновна кэлсээнин түмүктээтэ.

Антонина СЕМЁНОВА.

— Редакция почтата —

БИИР СЫАЛГА ТҮМЭРЭ

Антоновка оскуолата 1912 сыллаахха бэс ыйын 7 күнүгэр арыллыбыта. Араас кэмнэргэ үлэригэр олус бэринилээх, өтө көрүүлээх, туспа суоллаах-иистээх дириэктэрдэринэн Донской С.А., Таюрский М.М., Санников А.Н., Петров П.Е., Захаров А.Т., Яковлев Ю.М. о.д.а. үлэлээн ааспыттара.

1967 сылтан орто оскуола буоларыгар өр сылларга үөрэх оройуоннаагы салаатын сэбиэдиссэйинэн үлэлээбит, СӨ үтүөлээх учуутала, Улуу сэрии кыттыылаабыа Афанасий Титович Захаров ананан тахсар. Бу улахан уопуттаах, тэрийэр дьобурдаах, хаһаайыстыбаннай үлэ ымпыктарын билэр, бүтүн оройуон салайан олордубут киһи биир оскуола кыһалбаларын чуолкайдик өйдөөн бастаан кадр уонна материальной база боппуруостарыгар тохтообута. Кини куруук тугу барытын кадр быһаарар диэн И.В. Сталин этиитин хатылыыра.

Ол иһин саҕа тэриллибит орто оскуолаа атын сиргэ таһымнаахтык үлэли сылдыбыт, ол иһигэр саҕа аһаарыт учууталлары биридии-биридии кэлсэтэлээн ыҥыртаан ылар. Ол курдук кэлбиттэрэ нуучча тылыгар Ф.Г. Ноговицына, М.П. Короткова, саха тылыгар Г.Д. Чумпуров, математикаа С.Е. Токусарова, физикаа В.М. Кузьмин, Р.Н. Степанов, С.М. Кривобок, черчениеа А.Н. Григорьев, химияа Н.Н. Иннокентьев, М.Н. Мохвикина, физкультураа М.И. Николаев, Ю.М. Яковлев, А.Т. Афанасьев, омук тылыгар С.И. Шилова, географияа М.А. Ушанова, историяа Л.А. Антонов, кыра кылаастарга И.Н. Степанова, И.И. Яковлева уонна биһиги. Дьэ, ити курдук Афанасий Титович учуутал кэлэктибин лаппа бөбүрөгөтөр.

Аны дириэктэр материальной базаны бөбүрөгөтүүгэ киирсэр. Элбэх эбии тутуулар түмүктэригэр 100 миэстэлээх библиотэка, массыынаны, тыраахтары үөрэтэр кабинеттар, спортивной площадкаа эбии тутуулар, кэнэтиилэр, икки куорпус өрөмүөннэнэн үлэбэ киирбитин түмүгэр оскуола биир симизэнэбэ көһөр - бу улахан кыайыбы! Учууталлар эмиэ сөпкө быһаарыллар, аренда, коммунальнай хааччылыгы боппуруостара, Ньурбаттан сылдьан үлэлиир учууталларга автобус сырыта чуолкайданар.

Итини тэнэ Афанасий Титович төрөппүтү, уопастыбаннаһы, "Ньурба" сохуос салалтатын оскуола диэки хайыһалларыгар элбэх үлэни ыһпытта. Ити бириэмэбэ иитии-үөрэтии боппуруостара сохуос салалтатыгар, Октябрьскай нэһилиэк сэбиэтин сессиятыгар, төрөппүт, табаарысты суут, административнай хамыһыһаларга тиһигин быспакка көрүллэрэ. Дэлэбэ даҕаны "Ньурба" сохуос дириэктэрэ П.О. Тархаев Арасыйыа норуотун үөрэбрийитин бэлиэтинэн наҕараадалаһыа дуо.

Дьэ, ити курдук оскуола салалтата кадр, олодор усулуобуйа, төрөппүт, уопастыбаннас оскуола диэки хайыһыттарын түмүгэр саҕардыллыбыт састааптаах учуутал кэлэктиибэ күүстээх үлэбэ түһүнэн кэбиһэр. Икки куорпуһунан кабинетнай систиэмэ боппуруоһа быһаарыллыбыта. Ис киирбэх, баай матырыйааллаах кабинеттар утуу-субуу тэриллэн испиттэрэ. Ол курдук физикаа (сэб. В.М. Кузьмин), химияа (сэб. Н.Н. Иннокентьев), математикаа (сэб. С.Е. Токусарова), биологияа (сэб. Л.Г. Баянова), нуучча тылыгар (сэб. Ф.Г. Ноговицына, М.Я. Ефремова), саха тылыгар (сэб. Г.Д. Чумпуров), географияа (сэб. М.А. Ушанова), историяа (сэб. П.Е. Петров), автодьылааба (сэб. Р.Н. Степанов), үлэ уруоктарыгар (сэб. Н.П. Саввинов). Хас биридии методическай холбоһуктарга, педсоветтарга, профсоюзнай, партийнай мунньахтарга иитии-үөрэтии саҕа нымаларын олоххо киллэриигэ былааннаах боппуруостар көрүллэлэрэ. Итиннэ барытыгар хас биридии учуутал бэйэтэ туспа суоллаах-иистээх буолара ирдэнэрэ.

Нуучча тылын учуутала Февролина Григорьевна Ноговицына этика, эстетика, культуура, искусство боппуруостарыгар олус диринг билиилээх буолан айымныны, кини суруйааччыларын, араас уруһуйдары, эскиистэри олус итэбэтиилээхтик быһаарарын киһи тыыммакка истэн олоруох курдук буолара. Кэлин кини I №-дээх оскуолаа гуманитарнай кылааһы үөрөппитэ. Үөрөппит оҕолоро бары үрдүк үөрэхтээхтэр.

Математика учуутала Сусанна Ефремовна Токусарова уопут атаһаһартан бокуойа суох буолааччы. Ханнык бабарар проблемнай боппуруоска бэйэтэ эппиэт була сатааччы. Үлэтигэр Украинскай ССР билиилээх математигын Шаталов ньыматын элбэхтик туттубута, кабинета олус баай матырыйааллааба. Куруук өйүгэр-санаатыгар өссө тугу гынаахха дьон боппуруос арахтаа.

Людмила Георгиевна Баянова биолог быһыытынэн олус билиилээбэ, ирдэбиллээбэ. Хас биридии уруогар көрдөрөн үөрэтэр матырыйаалы туттан оҕоҕо чин билиини биэрэрэ. Оскуола иһэтэһа барыта кини ыйытынан көбүрдүллэрэ. Күһүн, саас, сайын оҕолор ханна үлэлииллэрэ кини графигынан барара. Людмила Георгиевна онгорбут кабинета өрөспүүбүлүкэбэ тийэ биллибитэ. Саха тылын уонна литературатын учуутала Григорий Дмитриевич Чумпуров уруоктара олус итэбэтиилээхтик, өйдөнөрдүк, проблемнайдык барара. Оҕолор бэйэлэрэ хоһоон, кэпсээн, саҕа уобарас айалларыгар кыах биэрэрэ. Химия учуутала Николай Наумович Иннокентьев бэйэтэ онгорбут кабинеттэри араас уопуттара, лабораторнай үлэлэрэ үрдүк таһымнаахтара. Химия суолтата дьибэ-уокка, олоххо, уопастыбаба, тулалыыр эйгэбэ наадалабын куруук ыйар. Биолог Баянова, химик Иннокентьев үөрэппит оҕолоруттан билигин элбэх врачтар, агрономнар, ветеринарлар о.д.а. ааҕан сиппэккин.

Историктар П.Е. Петров, А.Т. Захаров, Л.А. Антонов история араас кэрдиис кэмнэрин, социализм уонна коммунизм идеяларан дойдуга бастагы миэстэбэ турарын, Сэбискэй былаас үөскээһинин, кини конституциятын, норуоттар доҕордоһууларын, сэриилэр иэдээннэрин, доҕордоһуу, бырааттаһыны, патриотизм, олох биридэ бэриллэр, онон бэйэбин ааттар курдук олордьон о.д.а. оҕолорго тийимтиилээхтик быһаараллара, кэпсииллэрэ, элбэх иитэр үлэни ыһталлара. Физкултуура учууталлара Д.Е. Степанов, М.И. Николаев, Ю.М. Яковлев, А.Т. Афанасьев, Е.Н. Федоров уруоктары, кылаас да таһынаагы үлэни кыайа-хото

тутталлара. Дмитрий Егорович гимнастика куруһуоктарын олус таһаарылаахтык ыһтара. Михаил Иванович тустууга оҕолору утумнаахтык эрчийэрэ. Юрий Михайлович атаһа оонньуугар, чэпчэки атлетикаа эрчийэрэ. Ити түмүгэр Улуу Кыайы күннээбэ эстафетаа хайыһарга, тустууга, атаһа араас оонньуугар Антоновка оскуолата оройуонна иннин биэрбэтэ. Бу оскуолаттан элбэх билиилээх спортсменнар, тренердэр үөскээн тахсыбыттара. Ол да иһин буолуо спортивной оскуола филиала билигин даҕаны тигинэн үлэли турар.

Улуу сэрии кыттыылааба Николай Петрович Саввинов үлэ уруоктарын олус үрдүк таһымнаахтык ыһтара. Оҕолор үөрэх кэнниттэн араас куруһуоктарга сылдьаллара, араас дьэрэкээн онгоһуктары, моделлары онгороллоро. Оройуон онгоһуктарга күрэхтэригэр инники миэстэбэ сылдьаллара. Кыра кылаас учууталлара Г.М. Николаев, П.Г. Федоров, З.М. Кушатова, И.Н. Степанова, И.И. Яковлева, Д.П. Егорова о.д.а. улахан бэрэбиэркэни, хонтуроолу ааһан улахан кылаас учууталларыгар ирдэбилгэ эппиэттир оҕолору туттараллара. Иитэр үлэбэ дириэктэри солбуйааччылар Н.Н. Иннокентьев, кэлин Л.А. Антонов оҕолор кылаас таһынаагы, комсомольскай, пионерскай үлэлэрин, куруһуоктарын таһынан, хас биридии кылаас салайааччытын, төрөппүттэри, уопастыбаннаһы, тэрилтэлэри кытта ыкса сибээстээхтик үлэлииллэрэ. Методическай мунньахтарга оҕо иитиитигэр актуальной боппуруостары ырыталлара. Ол иһин да буолуо оҕо өттүттэн буруйу онгоруу, эрсиини кэһии лаппа аһыйаан сылдьыбыта. Оччолорго эдэркээн учууталлар М.И. Афанасьева, М.П. Короткова, М.Н. Мохвикина, В.И. Степанов, М.Г. Николаева, С.М. Кривобок, В.И. Первушина туруоруллубут былааны толорууга күргүмнээхтик үлэлииллэрэ, бары көхтөөх позициялаахтара, инникигэ эрэллээхтэрэ.

Дьэ, ити курдук ханнык бабарар предметка таһымнаах учууталлардаах оскуола кэлэктиибэ оройуонна ыһтыллар араас кө-

рүүлэргэ, куонкурустарга, олимпиадаларга оччолорго иннин биэрбэтэ. Кабинет сэбиэдиссэйдэрэ, кылаас салайааччылары Мария Алексеевна Ушанова уонна Маргарита Яковлевна Ефремова түбүктээх үлэлэрин таһынан үгкүү, ырыа куруһуоктарын ыһтан оҕолору художественнай самодетельность бэстибээлигэр бэлэнииллэрэ уонна бириистээх миэстэбэ сылдьаллара. Ити таһынан элбэх гастролларга сылдьан оскуолаа харчы киллэрэллэрэ. Бу ырыаба, үгкүүгэ сылдьыбыт оҕолортон сорохторо идэлэрин, үлэлэрин культуураа анаабыттара.

Оскуола учууталларын уонна техникскэй үлэһиттэрин икки ардыларыгар спортивной күрэхтэһиигэ Антоновка оскуолата эмиэ инники күөҥнэ сылдьара. Манна өрөспүүбүлүкэбэ, оройуонна тийэ биллэр спортсмен учууталлар элбэх этилэр, ол курдук Н.Н. Сухаринов, В.М. Кузьмин, М.И. Николаев, А.Т. Афанасьев, Ю.М. Яковлев, Е.Н. Федоров, Г.Д. Чумпуров о.д.а.. Сайыҥны үлэ, сынныалан боппуруостара эмиэ чуолкайдик быһаарыллара. "Ньурба" сохуос Антоновкатаагы 100-тэн тахса гектардаах бааһыналарыгар оҕуруот астарын олордуга, көрүүгэ-харайыыга, хомуйууга, от оттоонунгар, ферма үлэлэригэр үксүн оҕо хабыллан үлэлиирэ.

Ити курдук биир сыалга-сорукка түмүллүбүт оскуола учууталларын кэлэктиибэ таһаарылаах үлэлэрин түмүгэр элбэх оҕо салгыы үөрэнэн оройуонун, өрөспүүбүлүкэтин салайса олодоруттан киһи эрэ сүргэтэ көтөбүдүллэр. Оттон сорох оҕолор учууталларын туйабын хатаран иитээччи, үөрэтээччи идэтин баһылааннар бэйэлэрэ үөрэммит оскуолаларыгар айымнылаахтык үлэли сылдьалларыттан киһи үөрэр. Наука диэки тардыспыт оҕону эмиэ ааҕан сиппэккин.

Билигин Антоновка орто оскуолата агрооскуола буолан үрдүктэн үрдүк технологиялары оҕолор баһылаахтара.

Түмүккэ 110 саастаах үлэлэбит оскуолам өссө да чэлгийэ, сайда, үүнэ-чэчири тур диэн алгыбын.

П.Н. ЕФРЕМОВ,
1968-74 с. үөрэх чааһыгар
дириэктэри солбуйааччы,
Улуус Бочуоттаах олохтообо,
Дьокуускай к.

Стартовал Международный конкурс социальных проектов в области здоровьесбережения "Доброволец Про" организованный Общероссийской общественной организацией "Общее дело". Команда "Режиссеры" Мархинской средней общеобразовательной школы №2 города Якутска делится историей своего прихода к волонтерской деятельности и актуальностью помощи нуждающимся слоям населения.

- **Расскажите о деятельности волонтерского отряда "Режиссеры".**

- На регулярной основе взаимодействуем с Общественным фондом Якутска и принимаем участие в различных event в качестве событийных волонтеров. Основным направлением деятельности также является профилактическая работа среди учеников Мархинской СОШ №2 против употребления психоактивных веществ и популяризация здорового образа жизни в формате "сверстник - сверстнику".

В условиях пандемии практически не получается проводить очные события, поэтому команда придумала альтернативные онлайн-event. Например, на данный момент в нашей школе проходит челленж посвященный вредности употребления алкоголя и табачных изделий. Участники выкладывают видео, где читают стихотворения о пагубных привычках и передают эстафету другому учащемуся. Помимо этого, в разработке дебаты "За и против" пси-

- **Социальные проекты** -

Эффективность профилактики заключается в желании меняться

хоактивных веществ.

Вообще волонтерский отряд старается подходить к теме профилактики с творческой стороны, чтобы максимально заинтересовать детей и подростков этой не новой темой. Поэтому пишем сказки, проводим интерактивные уроки, тестирования и постоянно находимся в поисках новых форматов подачи материала.

- **Каковы были предпосылки образования волонтерского отряда и почему это так важно именно для вашей школы?**

- Средняя общеобразовательная школа №2 находится в очень неблагополучном микрорайоне Марха города Якутска. Местность "славится" своей негативной обстановкой и большим количеством многодетных, малообеспеченных семей, в которых родители употребляют алкоголь и табачные изделия. Все это разумеется видят дети, которые наблюдают употребление психоактивных веществ с раннего детства, и для них, как правило, подобное поведение является нормой. То есть они воспитаны на негативном примере. Наша

задача показать им другую, трезвую жизнь, а также путь, который к ней приведет. За 2 года профилактической деятельности, мы убедились в ее эффективности, так как к отряду присоединяются его "бывшие подопечные", как раз из подобных семей. Помимо этого, ведем профилактическую работу и среди родителей учеников через родительские комитеты классов.

- **Только профилактика или есть и другие направления деятельности у "Режиссеров"?**

- Нет. Также занимаемся популяризацией укрепления семейных ценностей и детско-родительскими отношениями в семье. Эта деятельность как бы продолжает основную и отражена в семейном благотворительном проекте волонтеров отряда, который на данный момент оказывает адресную помощь нуждающимся по всему региону и уже выходит на федеральный уровень. Очень радостно, что в этом благом деле принимают участие не только дети, но и их родители. Символом проекта является ключ, который открывает не только двери, но и людские сердца.

- **В чем уникальность вашего проекта на конкурсе "Доброволец Про"?**

- Волонтерский отряд "Режиссеры" в первую очередь выделяется философией подачи профилактического материала. Мы ни в коем случае никого не принуждаем слушать и слышать выдаваемую информацию и тем более насильно меняться. Эффективность профилактики заключается главным образом в желании человека измениться, поэтому мы не взаимодействуем с теми подростками, которые пока к этому внутренне не готовы.

- **Что для вас будет результатом участия в конкурсе "Доброволец Про"?**

- Основным результатом для нас - внутренний. Полученный опыт и прокаченные навыки: ораторского мастерства, убеждения целевой аудитории, удержания внимания и конечно же помощи нуждающимся.

Также хотелось бы пополнения волонтерского отряда новыми членами, особенно из неблагополучных семей микрорайона Марха.

Но главной целью конечно остаются здоровые и счастливые дети, которые имеют позитивную эмоциональную обстановку в семье, не будут видеть пьющих родителей и сами никогда не употребляют психоактивные вещества. Если таких семей в районе Марха станет хотя бы на 10% больше, для нас это уже станет огромной победой.

Записала Юлия ИЕВЛЕВА.

РАСПОРЯЖЕНИЕ №333

от 03 марта 2022 г.

Об организации безопасного пропуска весеннего половодья и летне-осенних паводков на территории Нюрбинского района в 2022 году

В соответствии с пунктом 1 статьи 11 Федерального закона от 21 декабря 1994 г. № 68-ФЗ "О защите населения и территории от чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера", статьи 10.1. Закона Республики Саха (Якутия) от 16 июня 2005 г. 252-3. № 511-111 "О защите населения и территории республики от чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера", распоряжения Правительства Республики Саха (Якутия) от 12 января 2022 г. № 6 ~ р "О задачах исполнительных органов государственной власти Республики Саха (Якутия), муниципальных образований, предприятий и организаций Республики Саха (Якутия), территориальных органов федеральных органов исполнительной власти Якутской территориальной подсистемы Единой государственной системы предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций по безопасному пропуску весеннего половодья и летне-осенних паводков на территории Республики Саха (Якутия) в 2022 году", **распоряжаюсь:**

1. Организовать районную паводковую комиссию в следующем составе:
 - Яковлев А.Я. - первый заместитель главы Администрации МР "Нюрбинский район" -председатель комиссии;
 - Андреев А.А. руководитель МКУ "Служба жизнеобеспечения" Нюрбинского района -заместитель председателя;
 - Члены:
 - Герасимова Н.В. - начальник Нюрбинского пожарно-спасательного гарнизона (по согласованию);
 - Васильев А.А. - руководитель Вилюйского отделения Центр ГИМС ГУ МЧС России по РС (Я) (по согласованию);
 - Васильев В.В. - начальник ОГПС №26 по МО "Нюрбинский район" (по согласованию);
 - Ноев А.Р. - начальник Нюрбинского ПСО ГКУ РС (Я) "Служба спасения РС (Я)"(по согласованию);
 - Кириллин А.Е. - начальник ЕДДС Нюрбинского района;
 - Куличкина М.К. - заместитель главы МО "Город Нюрба";
 - Егоров И.В. - руководитель МКУ "ДСХ" Нюрбинского района;
 - Алексеев Н.Б. - заместитель начальника отдела МВД РФ по Нюрбинскому району (по согласованию);
 - Муксунов В.С. - начальник СУ Нюрбинский район филиала Сахателеком ПАО "Ростелеком" (по согласованию);
 - Никифоров С.В. - первый заместитель генерального директора ПАО РИК "Автотор" (по согласованию);
 - Булкина М.С. - начальник Вилюйского района водных путей (по согласованию);
 - Павлова Н.Н. - главный врач ГБУ РС (Я) "Нюрбинская ЦРБ" (по согласо-

2. Утвердить план мероприятий по предупреждению и ликвидацию последствий паводковых вод в период весеннего половодья и летне-осенних паводков, согласно приложения к настоящему распоряжению.
3. Главам МО/СП, руководителям предприятий и организаций независимо от форм собственности в период паводка рекомендовать:
 - 3.1. своевременно информировать население о паводковой ситуации;
 - 3.2. принять своевременные меры по эвакуации населения;
 - 3.3. провести работы по организации медицинской помощи и мер по обеспечению населения запасом питьевой воды и продовольствия;
 - 3.4. за период весеннего половодья и летне-осенних паводков во всех населенных пунктах организовать круглосуточное дежурство оперативных групп для принятия экстренных мер в случае возникновения чрезвычайной ситуации;
 - 3.5. обеспечить устойчивое функционирование систем жизнеобеспечения;
4. МКУ "Департамент сельского хозяйства" (Егоров И.В.), главам МО, всем сельхоз товаропроизводителям рекомендовать при угрозе затопления принять все меры по своевременному перемещению населения и отгону скота в заранее определенные и подготовленные места.
5. Руководителю МКУ "Служба жизнеобеспечения" Нгорбинского района (Андреев А.А.) заключить с ФГУ Якутское УГМС договор на предоставление показателей уровня воды рек Вилюй и Марха с 05.05.2022 г. по 25.05.2022 г. по 6 раз в сутки.
6. Возложить общее руководство по обеспечению безопасного пропуска весеннего половодья и летне-осенних паводков на водных объектах Нюрбинского района на КЧС и ОПБ Нюрбинского района.
7. Контроль исполнения настоящего распоряжения возложить на первого заместителя главы Яковлева А.Я.

А.Я. ЯКОВЛЕВ,
и.о. главы.

- **ОМВД информирует** -

Сообща, где торгуют смертью

Уважаемые граждане, с 14 по 25 марта проводится всероссийская антинаркотическая акция "Сообща, где торгуют смертью". Просим принять активное участие в акции. Акция проводится с целью активизации гражданской позиции населения и привлечения общественности к участию в противодействии незаконному обороту наркотиков.

В ходе Акции можно сообщить информацию о фактах употребления или распространения наркотических средств и психотропных веществ, о фактах пропаганды наркотиков в СМИ и сети Интернет; иные сведения, способствующие противодействию распространению наркомании и наркопреступности, а также о факторах и условиях, способствующих наркотизации населения.

По каждому поступившему сообщению будет проведена полная, своевременная проверка и приняты соответствующие меры.

Если Вам стали известны факты употребления или распространения наркоти-

ческих средств и психотропных веществ, то можете позвонить по телефону "02" (с сотового "102") или в телефон доверия МВД по Республике Саха (Якутия) 42 22 22.

И снова классика жанра

В полицию обратилась 57-летняя жительница с. Хорула Нюрбинского района, которая стала жертвой телефонных мошенников. К ней на мобильный телефон позвонил неизвестный мужчина и представился работником "Тинькофф Банка". Мужчина попросил передать данные карты. Потерпевшая ничего не подозревая продиктовала номер, имя, срок, CVV-код карты. После чего мошенники в течении дня мелкими суммами сняли 45000 рублей.

Уважаемые граждане! Полиция просит не поддерживать разговор с незнакомцами и держать в тайне конфиденциальные данные ваших банковских карт! Будьте бдительны!

ОМВД по Нюрбинскому району.

Требуются на работу

Во вневедомственную охрану Росгвардии по РС(Я) требуются молодые люди, желающие проходить службу!

ГАРАНТИРОВАННО:

- стабильная заработная плата, 100% оплачиваемый больничный даже в период пандемии и кризиса;
- ежегодный оплачиваемый отпуск 2 месяца с оплатой проезда к месту проведения отпуска сотруднику и члену семьи;
- возможность получения высшего образования (учебный отпуск оплачивается!);

- бесплатное медицинское обслуживание;

Требования к кандидатам на службу:

- возраст до 35 лет
 - годность по состоянию здоровья
 - не судимые
 - образование не ниже среднего
- По вопросу приема на службу обращаться в **ОВО по Нюрбинскому району филиала ФГКУ "УВО ВНГ РФ по Республике Саха (Якутия)"** по адресу: г. Нюрба ул. Хр. Максимова д. 14 (здание ОГИБДД) тел: 2-38-80

Об эпидемиологической ситуации в Нюрбинском районе по состоянию на 09.03.2022 г. (утро)

За 8 марта:

- госпитализировано - 1;
- выявлено - 26 положительных ПЦР и ИХА, из них 5 детей: Нюрба - 6, Акана - 7 (2 ребенка), Антоновка - 2, Жархан - 5 (2 ребенка), Хатын-Сысы - 1, Малыкай - 5 (2 ребенка).

В настоящее время продолжают лечение (активные) - 510 больных:

- в Нюрбинском районе 502 пациентов с НКИ: из них на амбулаторном лечении - 470 (175 детей), на стационарном лечении - 32 пациентов.
- ЯРКБ г. Якутск, Мирнинская ЦРБ - 8.

В 2022 году летальных исходов в стационарах инфекционных - 2 (Мирнинская ЦРБ - 1, Нюрбинская ЦРБ - 1).

План вакцинации взрослого населения составляет 12677 человек (80% взрослого населения). Прошли полный курс вакцинации - 13108 человек.

Прошли ревакцинацию - 3651*
Вакцинированы на 9 неделю- 1476 человек

Уважаемые жители Нюрбинского района!

Призываем строго соблюдать все санитарно-эпидемиологические меры, режим самоизоляции гражданами старше 65 лет, с хроническими заболеваниями.* Берегите себя, здоровье близких, родных, старшего поколения!*

Оперативный штаб Нюрбинского района.

